

Cami Sohbetleri

**Âyet Hadis
Dinî Bilgiler**

EYLÜL 2019

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Genel Koordinatör
Prof. Dr. Mehmet Emin MAŞALI
İstanbul Müftüsü

Yayın Yönetmeni
Musa BİLGİÇ
İstanbul Müftü Yardımcısı

YAZI HEYETİ

Vaiz Şule DÜNDAR (*Dini Bilgiler*)
Baş İmam Hatip Ömer CİHANGİR (*Ayetler ve Tefsirleri*)
İmam Hatip Dr. Mesut ÇAKIR (*Hadisler ve Şerhleri*)
İmam Hatip Emir Faysal ARVAS (*Dini Bilgiler*)

Tashih: Vaiz Dr. Nurhayat HARAL YALÇI

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ

“Biz onlara öyle arkadaşlar musallat ettik ki, bunlar yaptıkları ve yapacakları ne varsa hepsini onlara süslü/hoš gösterdiler.”

Fussilet 41/25.

Ayette bahsi geçen arkadaşlar, insanın dışında veya içinde olabilir. Dışındakiler “küfür davetçileri ve öncüleri” olan insanlar, içindekiler ise kişiye vesvese veren, onu günah ve kötülöklere, haksızlıklara kışkırtan şeytanlardır (*İbn Âşûr, XXIV, 274*). Sözü edilen arkadaşlar, onlara içinde yaşadıkları dünya işlerini, onun bayağı zevklerini çekici gösterirler, onları tamamen dünyaya bağlayarak günah ve isyanlara boğulmalarını sağlarlar, buna ilave olarak dünya hayatının ötesiyle yani ahiretle ilgili onları aldatırlar.

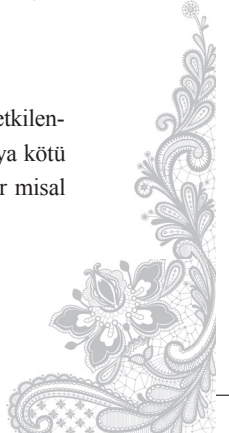
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ، وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ، كَحَامِلِ الْمِسْكِ، وَنَافِخِ الْكَيْرِ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ: إِمَّا أَنْ يُحْدِثَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخِ الْكَيْرِ: إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً

“İyi ve kötü arkadaşın hali, güzel koku satanla körük çekenin haline benzer: Misk satan, ya sana güzel kokusundan bir miktar hediye verir ya sen satın alırsın ya da (hiç değilse onunla beraber olduğun sürece) güzel koku koklamış olursun. Körük çeken kimse ise ya elbiseni yakar ya da (en azından) körüğün kötü kokusundan rahatsız olursun.”

Buhâri, Zebâih 31, Büyü' 38; Müslim, Birr 146.

İnsanın, düşüp kalktığı kimselerden, gezip dolaştığı yerlerden yani çevresinden etkilenmemesi mümkün değildir. Efendimiz (s.a.v.) burada hayır ve fazilet sahipleriyle veya kötü ve zararlı kimselerle yakın ilişkide olmanın insana nasıl tesir edeceğini görür bir misal ile ortaya koymak istemiştir.

ARKADAŞ SEÇİMİ

Günlük hayatımızda sıkça kullandığımız bir terimdir arkadaş kelimesi. Bazen hitap etme bazen de gerçek manada kullanırız. Ev hayatımızın dışında kendisiyle çokça vakit geçirdiğimiz kişidir arkadaş. Hayata bakış tarzımızın uyduğu, tavır ve alışkanlığımızın benzeştiği kimsedir arkadaş. Hal böyle olunca akrabalar dışında en çok güvendiğimiz kişidir. Kimi zaman ailemizden bile sakladığımız özel duygularımızı arkadaşlarımızla paylaşıyoruz. Yani onlar ailemizin bilemediği sırlarımızı bilecek kadar içten insanlardır. Arka kelimesinden türemiştir ve sırtımızı dayayıp güvendiğimiz, aynı yere döndüğümüz ve dolayısıyla aynı yöne baktığımız kimsedir.

Hayatımızda yol arkadaşı, asker arkadaşı, iş arkadaşı ve hayat arkadaşı gibi pek çok arkadaşlıklar kurarız. Bu arkadaşlıkların hepsi de hayatımızı renklendirir, anlam katar, huzur verir. Arkadaş kendisinden zarar beklenilmeyen kişidir.

Arkadaşın fikirleriyle ikna etme gücü ve yönlendirme kabiliyeti de vardır. Bu özelliklerinden dolayı arkadaş seçimi çok önemlidir. İnsanı iyi veya kötü yola sevk edebilir. Kötü arkadaş kurbanı olarak mahvolan hayatlara dair yaşanmış gerçekler duymuş veya şahit olmuşuzdur. Bu yüzden iyi ahlak ve kötü ahlak tasnifi gibi iyi arkadaş ve kötü arkadaş tasnifi de yapılır. Arkadaşın iyi olması, doğru ve güzel davranışların yapılmasında yardımcı veya katkısı olmasındandır. Ayet-i kerimede arkadaşın kişiye hatasını süslü göstermek suretiyle teşvik ettiği beyan edilerek bu duruma dikkat çekilmektedir. (Fussilet 41/25) Peygamberimiz (a.s) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyor: *“Kişi arkadaşının dini üzeredir. Her biriniz kimi arkadaş edindiğine baksın”* (Ebu Davud, Edeb 16)

Atalarımız “kır atın yanında kalan ya huyundan ya suyundan alır” demişler. Öyleyse öyle arkadaşlıklar kurmalıyız ki huyu karakterimizi bozmasın, suyu bizi günaha sürüklemesin. Aksi takdirde hayatımız ve ahiretimiz zarar görür. Gün gelir arkadaş sebebiyle yaptığımız yanlışlardan pişmanlık duymanın hüznüyle karşı karşıya kalabiliriz. O zaman arkadaş kurbanları ayet-i kerimede belirtilen şu hayıflanmayı dile getireceklerdir: *“Yazıklar olsun bana, keşke falanı dost edinmeseydim!”* (Furkan, 25/28) İyi arkadaş hayra yönlendirmeli, şerden uzak tutmalıdır. Acı da olsa faydamıza olanı söylemeli, zararımıza olanlar hususunda da incitme pahasına uyarıda bulunmalıdır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنْ
الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

“Ey iman edenler! Kendilerine Allah’ın gazap ettiği bir kavmi dost edinmeyin. Zira onlar, kâfirlerin kabirdekilerin dirilmesinden ümit kestikleri gibi ahiretten ümit kesmişlerdir.”

Mümtehine 60/13.

Bu ayette Allah’a ve müminlere düşmanlık eden, bu yüzden Allah’ın da kendilerine gazap ettiği kimselerle dost olunmaması gereğine dikkat çekilmektedir. Şimdi kabirlerinde olan inkârcılar hayattayken peygamberleri yalanlamaları sebebiyle Allah’ın rahmetinden ve ahiret mutluluğundan nasıl ümitlerini kesmişler ise, Hz. Muhammed’in peygamberliğini inkâr ettikleri için Allah’ın gazabını hak eden kişiler de ahiretten ümidini kesmiştir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدَكُمْ مَنْ يُخَالِلُ

“Kişi, dostunun yaşayışı üzeredir. O halde her biriniz dost edineceği kişiye dikkat etsin!”

Ebü Dâvûd, Edeb, 16; Tirmizî, Zühd, 45.

Dost seçimi, insanın en ciddi tercihlerinden biridir. Duygu, düşünce, zevk, tavır ve dünya görüşü olarak dostlar birbirlerini şu veya bu ölçüde mutlaka etkiler. Atalarımız da bu gerçeğe “Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan” diyerek dikkat çekmişlerdir. Dostluğun, etkilenmeyi ve bu etkilenmenin sonuçta yaşayış biçimi ve din edinmeyi bile kapsadığı sosyal bir gerçektir. Hadisimizdeki “O halde herkes, dost edineceği kişiye dikkat etsin!” uyarısı dost seçimi ile ilgili önemli bir kriteri ortaya koymaktadır. İnsanın, beğendiği kişilere benzeme ve onları taklit etme eğilimine sahip olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak dostlarını iyi kimselerden seçmeye özen göstermesi gerekir.

Dini Bilgiler

KÖTÜ ARKADAŞ ANCAK KÖTÜLÜK GETİRİR

İnsan, dünya hayatında sadece aile çevresiyle sınırlı kalamayan sosyal bir varlık olmasının da etkisiyle hayatın akışı içinde güvenebileceği iyi bir arkadaşına, samimi bir dosta, bir sohbet yârenine ihtiyaç duyar. Hayata baktığı pencereleri çoğaltmak, insan olmanın hem iyiliğine, sevincine hem de üzüntüsüne ve kederine ortak bulmak ister. İnsanın bazen ailesine, kardeşine yakınlarına bahsedemeyeceği sözleri, sırları olur. Sırrına ortak ister, elemine yoldaş ister. Fakat böyle dost bulmak da dost kalmak da hem zor hem de sabır ve sebat isteyen bir arayıştır. Tesirleri ve neticeleri dünya-ahiret hayatını etkileyen bu arayış dikkati de içinde barındırmalıdır. Kur'an'da arkadaşlık ve dostluk kavramları geniş bir boyutta işlenir. Allah'ın insanlara dost olması, insanın Allah'a dost olması, insanın şeytanı dost edinmesi ve iyilerle kötülerin birbirlerini dost edinmeleri ele alınır. Bu doğrultuda iman edenlerden Allah'a karşı gelmekten sakınmaları ve doğru kimselerle beraber olmaları istenir. (Tevbe, 9/119) Müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmeleri yasaklanır. (Nisa, 4/144) Muttakilerden başka dostların birbirine düşman olacağı belirtilen kıyamet günü (Zuhruf, 43/67) pişmanlık içerisinde ellerini ısırarak "keşke falanı dost edinmeseydim" (Furkan, 25/27-28) dememesi için insanoğlu uyarılır. Zira müminlerin gerçek dostu Allah ve Resûlü ve Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılan, zekâtı veren mümin kardeşleridir. (Maide, 5/55) Allah'ın dostlarına hiçbir korku olmayacak ve onlar üzülmeyeceklerdir. (Yunus, 10/62) Allah'ı bırakıp şeytanı dost edinenler ise hiç şüphesiz apaçık bir hüsrana içinde kalacaklardır. (Nisa, 4/119) Arkadaş seçiminin kıyamet günündeki etkisini vurgulayan bu ayetler bağlamında şöyle bir hikâye nakledilir: İki mümin ve iki kâfir dost vardır. Müminlerden birisi ölür ve Rabbinin huzuruna vardığında "Rabbim filan kişi bana, sana ve Resûl'üne itaati emrediyordu. Benim senin huzuruna çıkacağımı söylüyordu. Rabbim benden sonra onu saptırma, beni hidayete eriştirdiğin gibi onu da hidayete eriştir." der. Nihayet diğer mümin arkadaşı da vefat edince, Allah her ikisini bir araya getirir ve birbirlerini övmelerini ister. İkisinin de birbirlerinden hayırla bahsetmeleri üzerine Allah, "Ne güzel dost, ne güzel kardeş ve ne güzel arkadaş!" buyurur. Kâfirlerden birisi ölünce ise "Rabbim filan kişi bana, sana itaati, Resûl'üne itaati yasaklıyor, kötülüğü emrediyor, beni iyilikten alıkoyuyordu. Senin huzuruna çıkmayacağımı söylüyordu. Rabbim senden dileğim; beni saptırdığın gibi onu da saptır. Beni hakir düşürdüğün gibi, onu da hakir kıl." der. Kâfir arkadaşı ölünce Yüce Allah her ikisinden birbirlerini övmelerini ister. Fakat övmek bir yana ikisi de birbirlerinin kötülüklerini anlatırlar. Bunun üzerine Allah "Ne kötü dost, ne kötü kardeş ve ne kötü arkadaşmışsın!" buyurur ve her biri diğer arkadaşına lanet eder.

Maddi anlayışların çıkarları ön plana aldığı günümüz dünyasında arkadaşlık algısı giderek değişmekte, arkadaşlığı besleyen hasbîlik, diğerkâmlık, mertlik, cömertlik, samimiyet gibi değerler yerini menfaate bırakmaktadır. Bu durum her şeyden önce insan fitratına zarar vermektedir. Arkadaş seçiminin uhrevî boyutu ise çoğu zaman unutulmuş yanlış tercihler yapılabilmektedir. Bu noktada geleneğimizde ahretlik olarak anılan dostluğu sırf dünyada değil, asıl âlemde, ahirette de sürdürmek isteyenlerin icadı olan güzel bir bağ vardır. İnanç ve ibadette birbirinden ayrılmayan ve bu dostluğu ahirette de sürdüreceklerini düşünen çoğunlukla kadınlara verilen "ahretlik" tabiri ahiret kardeşi olmayı, muhabbeti ebediyete taşımayı vadeden, sürekliliği vurgulayan zihni yapıyı ortaya koyar.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“De ki: “Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”

Âl-i İmran 3/31.

Burada Hz. Peygamber’e ittibâ/uyma Allah sevgisinin ayrılmaz bir parçası olarak nitelendirilmiş, Peygamber’in gösterdiği yolu gönülden benimsemeyen kişinin Allah’ı sevdiğini iddia edemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca Resûlullah’a uyma iradesinin ortaya konması, Allah’ın sevgisine ve mağfiretine mazhar olmanın ön şartı sayılmıştır. Sadece “elçi” sıfatını taşıyan temsilciyi dahi tanımamanın onu yollayan makamı tanımama anlamına geleceği malumdur. Hz. Muhammed ise, dar anlamıyla bir elçi olmaktan öte yüce Allah tarafından Kur’an’ı açıklama ve bu çerçevede Kur’an’da özel düzenlemeye tâbi tutulmamış hususlarda bağlayıcı bildirimlerde bulunma yetkisiyle donatılmıştır (bk. Nahl 16/44). Allah sevgisi ve Allah’a itaitle O’nun peygamberine uyma ve getirdiklerine teslim olma arasında sıkı bir bağ vardır.

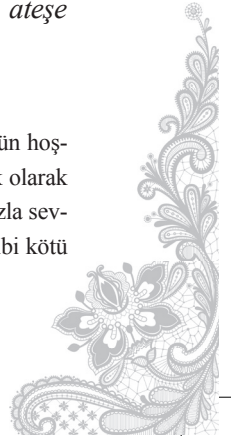
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهُ
أَنْ يُعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْدَفَ فِي النَّارِ

“Üç özellik vardır; bunlar kimde bulunursa o, imanın tadını tadar: Allah ve Resûlünü, herkesten fazla sevmek. Sevdiğini Allah için sevmek. Allah kendisini küfür bataklığından kurtardıktan sonra tekrar küfre dönmeyi, ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek.”

Buhâri, İman 9, 14, İkraḥ 1, Edeb 42; Müslim, İman 67.

Âlimlerimiz tat anlamına gelen halâveti, itaatten zevk almak, Allah ve Resûlünün hoşnutluğu uğrunda zorluklara göğüs germek ve bunları dünyevi çıkarlara tercih etmek olarak yorumlamışlardır. İmanın tadını çıkarabilmek için, Allah ve Resûlünü her şeyden fazla sevmek, sevdiklerini Allah için sevmek, imandan sonra küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi kötü görmek ve böylesi bir bilinç içinde olmak gerekmektedir.

İMANIN TADI

Sözlükte güven içinde bulunmak, korkusuz olmak anlamındaki emn (eman) kökünden türeyen iman güven duygusu içinde tasdik etmek, inanmak demektir. Sağlamaştırma, kesin karar vermek, tasdik etmek manasındaki akd kökünden türeyen itikat da ‘iman’ karşılığında kullanılır. Terim olarak iman genellikle, Allah’tan alıp din adına tebliğ ettiği kesinlik kazanan hususlarda peygamberleri tasdik etmek ve onlara inanmak diye tanımlanır. Bu inanca sahip bulunan kimseye mü’min, inancının gereğini tam bir teslimiyetle yerine getiren kişiye de müslim denir. (*DİA*, İman maddesi)

Müslüman, Rabbinin insanlığa peygamberleri vasıtasıyla bildirdiklerine kalben inanır, ikna olur. İman dairesine kelime-i şehadet ile girilir. Bunu dilimize tercüme ettiğimizde tanıklık etmek, hakikatini ikrar etmek, gözüyle şahit olmuş bizzat görmüş gibi inanmak ve ikna olmak manası ortaya çıkmaktadır. Bir kimse gözüyle gördüğünün hakikat olmasından kuşku duymaz, gerçeğinden şüphe etmez. Fikir ikna olur ve gönül bağlanır. Ayet-i kerimelerde ibret almaya davet eden mesajların muhatabı fuad yani kalp veya gönüldür. Rabbimiz şöyle buyuruyor: *“İnkâr edenler, “Kur’an ona bir defada toptan indirilseydi ya!” dediler. Biz, Kur’an’la senin kalbini pekiştirmek için onu böyle kısım kısım indirdik ve onu ağır ağır okuduk.”* (Furkan, 25/32) Sevgi ve muhabbet gönülde oluşur. İlahi mesaj da gönüle yerleşmek için tedrici olarak inmiştir. İman kalbin amelidir. Peygamberimize hangi amelin daha faziletli olduğu sorulduğunda *“Allah’a iman etmek”* (Müslim, İman 135) cevabını vermiştir. Gönülden masıvayı çıkarıp imanı yerleştirmek bir gayreti gerektirir. Gönül ile Rabbine bağlanan iman sahibi Rabbinin davet ettiği huzur iklimine dâhil olur. İmanından dolayı mutludur. Zira iman ettiği yüce kudret devamlı onunla beraberdir. Dara düştüğünde bir imtihandan geçtiğini bilir Yüce Yaratıcının bir çıkış kapısı açacağından emindir. Dolayısıyla kendisini yalnız hissetmez. Yaptığı her iyiliğin karşılığında büyük ihsanların, sınırsız mükâfatların bilincinde olduğundan dünyevi çıkarlara iltifat etmez. İçinde bulunduğu şartların bir nimet olduğunun farkında olduğu için şükreder, halinden şikâyetçi olmaz. İmanın büyük bir fazilet olduğunu bildiği için küfrün, nifakın ve menfaat düşkününü olmanın ne kadar çirkin olduğunu idrak edecek bir gönül zenginliğine sahip olur. Hayırlı amellere talip olarak gönüllere hitab eder.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ
وَمَنْ يُوقْ شَحْحَ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“O halde gücünüz yettiği kadar Allah’ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakının. Kulak verin, itaat edin, kendi iyiliğiniz için bağışta bulunun. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”

Tegâbün 64/16.

İnsanın Allah’a kul olma bilincini koruması ve sürekli canlı tutabilmesi için olanca çabayı harcaması, dinin bildirimlerine kulak vermesi ve onlara uymayı ilke edinmesi gerekir. Fakat insanın, çoğu zaman doğasındaki bayağı eğilimlerinin kendisini çekmeye çalıştığı yer ile olması gerektiği yer arasında bocaladığı da muhakkaktır. İşte ayetimiz bu noktada insanın yolunu aydınlatmaktadır: İmtihan alanından kaçmaya çalışmak çözüm değildir; yapılacak şey tehlikelere karşı olabildiğince bilinçli ve hazırlıklı olmak, bu geçici hayattan vazgeçmeden, hatta bu hayatı bir imkân ve üretim alanı olarak kabul edip ebedi hayat için çalışmaktır. Bunda başarılı olmanın temel şartı ise özverili davranma alışkanlığı kazanmaktır. Özveriyi de iki grupta toplamak mümkündür. Birincisi başkalarına karşı beslediğimiz olumsuz duygulardan vazgeçebilmek, affedebilmek, hoşgörülü ve bağışlayıcı olabilmektir. İkincisi de sahip olduğumuz dünyevi nimet ve imkânlarla duyduğumuz aşırı tutkuları dizginleyebilme ve o imkânları paylaşabilmektir.

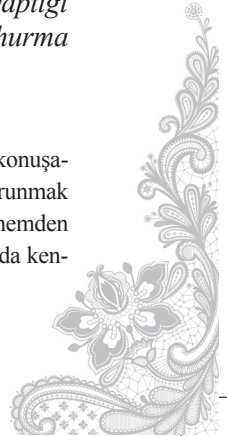
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ اللَّهُ، لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، فَيَنْظُرُ أَيَمَنَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ

“Rabbiniz arada bir tercüman bulunmaksızın, her birinizle konuşacaktır. Kişi sağına bakar, önceden gönderdiği iyi işleri görür; soluna bakar vaktiyle yaptığı kötü işleri görür. Önüne bakar, önünde sadece cehennemini görür. Yarım hurma ile de olsa cehennemden korununuz.”

Buhâri, Zekât, 9; Müslim, Zekât, 67.

Cenâb-ı Hak, kıyamet gününde arada bir vasıta ve tercüman olmaksızın kullarıyla konuşacaktır. Ancak bu konuşmanın keyfiyetini bilmemiz mümkün değildir. Cehennemden korunmak için dünyada iyi işler yapmak gerekir. Küçük gördüğümüz bir iyilik bile bizleri cehennemden koruyabilir. Sadaka olarak verilecek yarım hurma bile küçük görülmemeli, kişi bu dünyada kendisini cehennemden koruyacak iyi işler yapmalıdır.

İYİLİKLER ATEŞE PERDEDİR

Allah'ın rızasını kazanmaya sebep olacak her güzel iş hayır, iyilik anlamına gelir. Allah ve Resûlünün bizden yapılmasını istedikleri, akıl ve vicdanın hoş gördüğü bir şeyi yapmak da kötülükten sakınmak ve başkalarına kötülük yapmamaya çalışmak da iyiliktir ve bu iyiliklerin hepsi birer sadakadır. Bütün bunların ötesinde Allah ve Resûlünün emir ve yasaklarının tümünü yaşamak ve bu hükümlerin yeryüzünde hâkim kılınması için uğraşmak da iyiliktir. İyilik, görüntüyle ilgili değil öz ve öze bağlı eylemle ilgilidir. Yani iman ve salih ameldir.

Rabbimiz iyiliği Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara ve peygamberlere tüm kalbiyle inanmak, kalbinde dünya malına karşı sevgi olmasına rağmen, sırf Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için malının bir kısmını yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, yardım isteyenlere ve kölelerin özgürleştirilmesi uğrunda harcamak şeklinde tarif eder. Yine namazını güzelce kılan, zekâtını veren, söz verdiği zaman sözünde duran, sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında zorluklara karşı kahramanca göğüs gererek sabredenler iyiliği kuşanmış cennet yolcularıdır. (*Bakara, 2/177*) Cehenneme perde olan iyilik tam olarak budur. İman etmek ise en büyük iyiliktir. Çünkü iyiliğin bir anlam ifade etmesi için mutlak iyi olan Allah'a imanı içermesi gerekmektedir. Bununla birlikte iyi olmak için iman da yeterli sayılmayıp bu imanın eylem halini alması gerekir. İşte bu eyleme azmedenler bir yaşam boyu bu uğurda çaba içinde olanlar doğru sözlü, kötülüklerden titizlikle sakınıp korunan gerçek erdem sahibi kullardır. İnsan ancak iyilikle Rabbiyle arasındaki perdeleri kaldırır. İyilik bu dünyanın cennetidir. İyilikle ruhun ıstırabı diner. İyilik, bir şeyi sırf hayırlı, faydalı ve güzel, ilahi rızaya muvafık olduğu için yapabilmek, zaman ve mekân ayırımı yapmadan kötülüğün kıyılarında dolaşmamaktır. En önemlisi nefse ilham edilmiş olan iyi ve kötü olma kabiliyetinin (*Şems, 91/8*) kişiyi her an uyanık kılmasıdır. Yaşamın, ruhun, nefsin, istidadının, yeteneklerinin farkında olmaktır. Varlığı hediye edene şükretmek, şükür sükûneti içinde yaşamaktır. İnsanı ve varlığı yaratandan, bu mükemmel yaratılışa saygıdan dolayı insanı daima aziz bilmek, rikkat sahibi olmaktır. Bunun için en kıymetli müslüman iyi olan, iyilik yapan ve başkalarının iyiliğini isteyen yani hayırhah kişidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

“Bir iyilik eden, on misli iyilik görecektir. Bir kötülük yapan da sadece yaptığıının karşılığını görecektir. Kimseye haksızlık edilmeyecektir.”

En'âm 6/160.

“Hasene”, dinin ve akl-ı selimin iyi ve doğru kabul ettiği her türlü inanç, tutum ve davranışı, “seyyie” ise bunların zıddını ifade eder. Ayet ve hadislerde kötülüğün karşılığının dengi ile iyiliğin karşılığının fazla-ya verileceği bildirilmiştir. Bu ayette ise bir iyiliğin mükâfatının en az on misli fazla olacağı ifade edilmiştir. İbn Hacer, ilgili ayet ve hadisleri şöyle tefsir etmiştir: Hasene/iyilik, bir fiil ve davranış olarak 700 misline kadar ödüllendirilir. Bir davranışın arkasındaki iyi niyet, ihlas, azim ve kararlılık, gönül huzuru gibi yüksek duygu ve düşüncelere, ayrıca yapılan işin kalitesine, hayır ve menfaatinin kapsamına vb. müspet niteliklerine göre ecri de yüksek olur (*Fethu'l-bâri*, XXIV/118). Bu farklılığın esas sebebi Allah'ın bu konudaki lütfu ve amelin işleniş amacıdır.

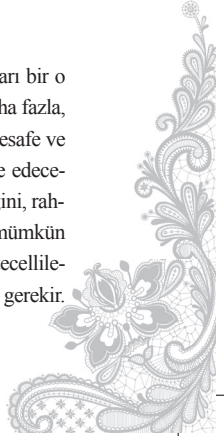
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَأَزِيدُ، وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاؤُهُ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا أَوْ أَعْفِرُ وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شِبْرًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ ذِرَاعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا، وَمَنْ أَتَانِي يَمْسِيهِ أَتَيْتُهُ هَرَوَلَةً، وَمَنْ لَقِينِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا لَقِيْتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً

Allah Teâlâ kutsi hadiste şöyle buyuruyor: “Kim bir hayır işlerse, ona onun on misli vardır veya daha da artırırım. Kim bir kötülük işlerse, ona da onun misli vardır. Ya da tamamen affederim. Kim bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşıyorum; kim bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşıyorum. Kim bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak varırım. Kim bana hiçbir şeyi ortak koşmamak şartıyla dünya dolusu günahla gelirse, ben kendisini o kadar mağfiretle karşılarım.”

Müslim, Zikir, 22.

Allah Teâlâ, şirk koşmamak şartıyla, kullarından huzuruna dünya dolusu günahla çıkacak olanları bir o kadar af ve mağfiretle karşılayacağını bildirmektedir. Bu müjdeden önce de iyiliğe on misli ile veya daha fazla, kötülüğe de sadece misliyle veya af ile karşılık vereceğini bildirmektedir. Karış, arşın ve kulaç gibi mesafe ve uzaklık ölçülerini zikretmekten maksat, Allah Teâlâ'nın, kulların güzel gayretlerine süratle mukabele edeceğini ve ibadetlerini kat kat sevapla karşılayacağını anlatmaktır. Allah'ın kuluna süratle karşılık vereceğini, rahmetinin pek geniş olduğunu mecazen ifade etmektir. Yoksa bu mesafelerin Allah için düşünülmesi mümkün değildir. Bir başka şekilde söyleyecek olursak, bu Hadis-i Kutsi, Allah Teâlâ'nın değişik sıfatlarının tecellilerini anlatmaktadır. Bu sebeple de kelimelerin, zahiri anlamları dışında uygun manalara yorumlanması gerekir.

ALLAH'IN İKRAMI BOLDUR

Rabbimiz İbrahim Suresi'nin 34. ayetinde şöyle buyuruyor: *“O, istediğiniz şeylerin hepsinden size verdi. Eğer Allah'ın nimetlerini saymaya kalkışsanız sayamazsınız. Şüphesiz insan çok zalimdir, çok nankördür.”* Şu fani hayatta insanoğlunun ihtiyaç duyduğu her şeyi yaratıp onun emrine veren Yüce Allah'ın nimetleri hesaba sığmayacak kadar çoktur. Bu nimetlerden faydalanmak için bedenimizi donatması, nimetlerden yararlanacak ölçüde yaratması da bir tür nimettir. Rabbimiz bize her gün 24 saatlik bir nimet verir. Bununla hayatımızı idame ettirmeyi, istirahat etmeyi, ibadet etmeyi, dünyanın nimetlerinden zevk almayı gerçekleştiririz. Toprakta çıkan çeşit çeşit ağaçlardan hem meyve devşiririz hem de barınmak ve ısınmak için faydalanırız. Bizden daha güçlü ve iri olan hayvanları yolculuk ve nakliyat için eğitir gücünden, etinden, derisinden, yününden faydalanırız. Bir buğday tanesinin olgunlaşması için güneş, ay, toprak, su, rüzgâr seferber olur. Bu harika dengenin farkında mıyız? Kâinatın her bir parçası aldığı görevi kusursuz yerine getirmektedir.

İçinde doğup büyüdüğümüz merhamet yuvası olan ailemiz Rabbimizin ikramıdır. Eğer anne baba himayesi, koruyup kollaması olmasaydı yaşama imkânı olur muydu? İnsan, korumaya muhtaç en zayıf yaratıktır. Allah Teâlâ onu, merhametinden bir parça bahşettiği anne babasına emanet eder. O merhamet yuvasında büyür ve gelişir.

Akıl nimeti sayesinde hayatımızla ilgili kararlar alır, plan yaparız. Hayatımızı idame ettirmek için tedbir alır, gelecek ile ilgili projeler üretiriz. Bir hadis-i şerifte peygamberimiz şöyle buyuruyor: *“Üzerine güneşin doğduğu her gün insanoğlunun her mafsalı için sadaka vermesi gerekir.”* (Müslim, Zekât, 56) Bedenimizin azaları ve mükemmel çalışması Rabbimizin ikramıdır.

Hayatımızı sürdürmemiz için bizi nimetlerle donatan Rabbimiz kulluk vazifemizi yerine getirdiğimizde, lütfu ile azımızı çoğaltır, mağfiretiyle bağışlar, merhameti ile değerlendirir ve mükâfatlandırır. Fani ve sınırlı ömre karşılık ebedi ve mutlu bir ahiret hayatı, dünya hayatındaki salih amellerimize, güzel davranışlarımıza karşılık sonsuz cennet nimetleri O'nun merhametinin büyüklüğündendir. Biri iyi davranışımızı yüzlerce kat sevapla mükâfatlandırması rahmetinin göstergesidir. Rabbimiz sayamayacağımız nimetleri bu dünyada bahşettiği gibi ahirette de sonsuz ve sınırsız ikramları ile kullarını ödüllendirecektir. Rabbimiz bunun idrakine varmayı nasip etsin.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنَّ
يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِيهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“İçinizden evli olmayanları, köle ve cariyeleriniz arasından da elverişli olanları evlendirin. Yoksulluk içinde iseler Allah lütfu ile onları ihtiyaçtan kurtarır. Allah’ın hazinesi geniştir, O her şeyi bilmektedir.”

Nur 24/32.

Allah iffetin korunmasını emreder. İffeti korumanın yollarından birisi de evliliğdir. Bu ayet müminlere evlenme çağına gelmiş veya evlendikten sonra dul kalmış insanları evlendirmeyi tavsiye etmektedir. Çünkü evlilik fitri bir ihtiyaçtır. Evlenmeyi geciktiren ya da engelleyen birtakım sebepler vardır. Bu sebeplerden biri de yoksulluktur. Allah Teâlâ kullarına şu gerçekleri hatırlatıp yoksullara yardım etmeye teşvik etmektedir: Yoksulluk gelip geçici olabilir, bugün yoksul olanlar Allah’ın lütfu ve kendilerinin de gayretiyle yarın ihtiyaçlarını karşılar duruma gelebilirler. Ayrıca servet sahipleri, evlilik çağı geldiği halde yoksulluk yüzünden evlenemeyen kimselere yardım ödevlerini yerine getirirlerse yoksulluk bir engel olmaktan çıkar.

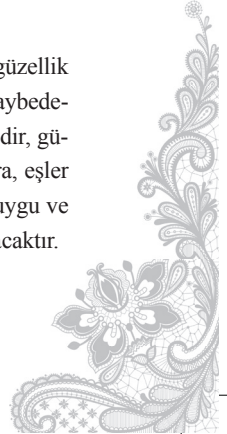
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

تُنكِحُ الْمَرْأَةَ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَلِجَمَالِهَا،
وَلِدِينِهَا، فَاطْفَرُ بَدَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ يَدَاكَ

“Kadın dört sebepten biri için nikahlanır: Malı, soyu, güzelliği ve dindarlığı. Sen (diğerlerini geç), dindar olanı seç. (Aksi halde) sıkıntıya düşersin.”

Buhâri, Nikâh, 15, Müslim, Radâ, 53.

Aileler kurulurken hemen her toplum kesiminde dikkate alınan mal, soy-sop, güzellik ve dindarlık gibi hususlar arasında, ilk üçünün sona ereceği, ya da geçerliliğini kaybedeceği zamanlar olabilir. Mal, biter ya da bir felâketle yok olup gider. Güzellik, geçicidir, günün birinde ortadan kalkar. Soy-sop, hasep-nesep bu da hiç akla gelmedik sıkıntılara, eşler arasında huzursuzluğa yol açabilir. Tarafsız ve etraflıca düşünüldüğü zaman, dini duygu ve iman gücünün, yani dindarlığın, sürekli mutluluk ve saadet kaynağı olduğu anlaşılacaktır.

Dini Bilgiler

HAYAT ARKADAŞI

Allah (c.c) varlıkları çift yaratmış, yalnızlık ve teklifi sadece kendisine has kılmıştır. Tüm varlığın birbirlerine muhtaçlığı bu çiftine duyduğu iştiyaktandır. Diğer taraftan Rabbimiz, kendi muhabbetine bir basamak olarak erkek ve kadın arasına sevgi ve merhamet hissi koymuştur. Bunların meşru bir şekilde tatmini için de nikâh akdiyle oluşan evlilik bağına zaruri kılmıştır. Aile olmak bu anlamda hem Rabbiyle sevgi bağına daimi canlı kılacak bir tutamak hem de nesillerin devamı için zaruri bir ihtiyaçtır. Evlilik, hem bedenî bir ihtiyaç, hem de manevî gelişime destek kılınan ilahi bir kânundur. Hayırlı bir yuva hayırlı bir eş seçmekten geçmekle beraber kuruluş aşamasındaki sahîh niyet, gayret ve sadâkatle de doğru orantılıdır.

Evlenecek kimseler, eşlerini sırf güzellik ve zenginlik gibi sebeplerle tercih etmekten, nefsanî arzu ve heveslerle seçim yapmaktan ziyade ilahi rızayı gözeterek bu yola girmelidirler. Bu niyetle kurulmayan bir evlilik, muhabbet ve ülfet (sevgi ve alışkanlık) kapısını açmaz. Çünkü böyle evlilikler çoğunlukla nefsin arzularına köle olurlar. Dolayısıyla evlenirken, iman ve ahlâk gibi temel manevî hallere bakarak karar verilmelidir. Bir mümin için takvadan sonra en kıymetli nasip, evlendiği kimsenin güzel amel sahibi olmasıdır. Evlilikte aileler arasındaki denklik (küfüv) de dikkate alınmalıdır. Denklik, zenginlik, görgü ve kültür beraberliği gibi sosyal yaşamı ilgilendiren hususlardır.

İnsanlığın şeref ve haysiyetini koruyabilmek için iffetin muhafazası gereklidir. İslam bu koruma işini nikâha-evliliğe yüklemiştir. Eş adayının dindarlığını ve iffetini geleceğimiz “Allah’tan korkan kuldânı tutan” insan olarak tanımlar. Eş olarak birbirine nazar eden kişiler, karşılıklı değer, izzet ve güven duygusunu da yaşatmalıdırlar. Kendi değerinin farkında olan kişi karşıdakine de değer verecektir. Eşler güven ilişkisini tesis ederlerse, hayat boyu attıkları her adımın emniyetinden şüphelenmemiş olacaklardır. Hayatlarını, alınmış kararlarda, beklenmedik olaylarda birbirlerini suçlayarak değil her türlü sonucu kabullenebilmeyi, yükleri beraber omuzlamayı gaye edinerek geçirmiş olacaklardır. Çünkü hayat arkadaşı, yol arkadaşı, can yoldaşı olacak kişiler birbirlerini hissetmeli, birbirlerine karşı duygu fakiri olmamalı, hor davranmamalıdır. En zor anlarda yan yana olunacağını göstermelidir. Eşler birbirlerine tahammül edebilmeyi de bilmelidir. Eş seçiminin her zaman ideal şartlarda gerçekleşmediği muhakkaktır. Bu nedenle ideal olana yaklaşmak, ona ulaşmak için gayret etmek bir kulluk vazifesi olsa da hayatın tamamının bir imtihan dairesinde cereyan ettiğine şahit müminler olarak evliliğin de bazen bir imtihan olabileceğini düşünmek, bu zaviyeden bakarak hareket etmek gerekecektir. “Evliliğinde mutlu musun?” sorusunun sorulup, mutluluğun karşı konulamaz bir mecburiyet olarak telakki edildiği günümüzde evliliklerde giderek kolay bir vazgeçişe kapı aralamaktadır. Eğer her an bizi yaratan varlığın gözetiminde olduğumuzu idrak edemezsek hayatın haz ve zevklerine balıklama dalmamıza kim mani olabilir? Hayatlarımızın ve ölümlerimizin boşuna olmadığına bilgisiyyle birbirimize uğramalı, bu dünyada, evlerimizde ve bedenlerimizde misafir olduğumuza tam inanç kesp etmeliyiz.” Bir insanla yaşamak tüm duygusal ihtiyaçlarımızı karşılamayabilir, eşimiz aradığımız, hayalini kurduğumuz, aynı tınıda yaşadığımız insan olmayabilir. Bundan dolayı mümin aradığını bulamadıysa, bulduğunu sevmeye çalışmalı evliliğin canlılığını devam ettiren her neyse ondan azami ölçüde yararlanmalıdır. Bu noktada yapılması gerekenlerden biri de “dış dünyadaki ve iç âlemimizdeki huzur kaynaklarımızı çoğaltarak evlilik bağı üzerindeki gerilimi düşürmektir.”

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ
إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ

Ey iman edenler! Eğer benim yolumda savaşmak ve hoşnutluğumu kazanmak üzere yola çıkmışsanız, benim de düşmanım sizin de düşmanınız olan kimseleri kendilerine sevgi göstererek dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkâr etmektedirler.

Mümtetine 60/1.

Bu ayet ve devamında, sahabeden Hatip b. Belta (r.a)'ın, Mekke'deki yakınlarının güvenliklerini sağlamak amacıyla, Hz. Peygamber'in Mekke'nin fethi ile ilgili verdiği gizli bir bilgiyi Mekke müşriklerine sızdırmaya teşebbüs etmesi hadisesi anlatılmaktadır. Bu ayetler ışığında müminler değerler sıralamasına riayet hususunda uyarılmaktadır. Düşman tarafında kişinin en yakınları bulunsa bile onlarla, Allah'a ve Resûlüne iman ve bağlılık ilkesiyle bağdaşmayan, emanete hıyanet niteliği taşıyan ve müslümanların güvenliğini ihlâl eden ilişkiler kurulamayacağı hatırlatılmaktadır.

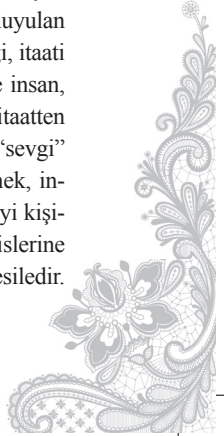
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ
اللَّهِ كَيْفَ تَرَى فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ؟ قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ»

Peygamberimiz (a.s.)'e bir adam gelerek “Ey Allah'ın Resûlü, bir topluluğu seven fakat onların işlediği amelleri işleyemeyen bir insan hakkında ne buyurursunuz?” diye sordu. Allah Resûlü de: “Kişi, sevdiği ile beraberdir” buyurdu.

Buhâri, Edeb, 96; Müslim, Birr, 165.

Hadisimiz beraberlik için aynı seviyeyi paylaşmanın ya da aynı şeyleri yapmanın şart olmadığını, iyiliklerinden dolayı sevilen insanlarla beraber olabilmek için onlara duyulan sevginin yeteceğini müjdelemiştir. Çünkü niyet çoğu kere amelden önde gelir. “Sevgi, itaati ve sevilenin yaptıklarını yapmayı gerektirmez mi?” diye aklı soru gelebilir. Elbette insan, sevdiği kimseleri üzmemek istemez, onların emirlerini yerine getirmeye çalışır, onlara itaatten zevk alır. Ama bütün bunların yeterince yapılmadığı hallerde bile eğer gerçekten “sevgi” varsa, sırf o sevgi, kişiyi sevdikleriyle buluşturabilir. Yani bir anlamda iyileri sevmek, insanı pişman etmez. O halde insan “amelim az, durumum iyi değil” diye düşünerek, iyi kişiler, fazilet ve hayır sahipleriyle beraber olmaktan uzak kalmamalıdır. Onların meclislerine devam etmeli, ziyaretlerine gitmelidir. Zira salihlerle sohbet, hayırların doğmasına vesiledir.

İYİ DOSTUN ÖZELLİKLERİ

*“Dost odur ki sana doğrusun(u) diyen,
Dost değildir sana doğrusun diyen”*

Bu beyit bizim irfan geleneğimizin dost kavramını açıklayan veciz bir ifadedir. Buna benzer, “dost acı söyler, dost acı günde belli olur” gibi vecizeler de söylenmiştir. Yukarıdaki beyitte anlatıldığı üzere dost insana doğruyu söylemelidir. Doğruyu söylemek her zaman insanın hoşuna gitmeyebilir. Gerçeklerle karşılaşmayı her insan arzu etmeyebilir. Fakat hakiki dost değer verdiği insana hakikati göstermek, doğruyu söylemek, yanlışa karşı uyarmak, hata yapmasına engel olmak durumundadır. Dostluk veya iyi arkadaş olmanın gereği budur. İkinci mısradan ise arkadaşının her yaptığını onaylamanın, her söylediğini tasdik etmenin dostlukla bağdaşmadığı ifade edilir.

O halde dost ararken veya dostluk bağlarını geliştirirken bazı özelliklere dikkat etmek, bazı prensiplere göre tercih yapmak gerekir. Samimiyet aranması gereken öncelikli özelliktir. Hiç kimse çıkar düşkünü, menfaatperest birisiyle dost olmayı istemez. Zaten böyle bir arkadaşlık ilişkisi de fazla uzun ömürlü olmaz. Hatta bir şekilde önlem alınmaz ise zararlı sonuçlar doğurur.

Dostun ahlaki yapısı, karakteri düzgün olmalıdır. Çünkü insanlar birbirlerinin karakterlerinden, ahlaki yapılarından etkilenirler. Atalarımız “kır atın yanında kalan ya huyundan ya suyundan alır” vecizesiyle bu konuya dikkat çekmişler. Burada huy ahlak, suyu ise tercih ettiği hayat tarzı olarak anlamak mümkündür. “*Kişi arkadaşının/dostunun dini üzeredir. Her biriniz kiminle arkadaş olduğuna dikkat etsin.*” (Ebu Davud, Edeb 16) hadisinde Peygamberimiz (a.s) bu hususa dikkat çekmiştir. Özellikle gençlik döneminde akranların hayata bakışları arasında uyum olduğu için etkileme ve etkilenme daha kolaydır.

İnsanın hitap şekli, konuşma üslubu kişiliğini yansıtır. Toplumun genel ahlak kurallarına uymayan, nezaket sınırları içinde söz söylemeyen insanlarla beraber olmak konuşma zarafetini ortadan kaldırmaktadır.

Arkadaşın sağlam ve ideal bir gelecek planı olmalı, kendisine, ailesine ve içinde yaşadığı topluma karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmelidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا
 مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعْفِ بِمَا
 عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ

“Sizi yanımızda değerli kılabacak olan ne mallarınız ne de evlatlarınızdır. Ancak iman edip güzel ve hayırlı işler yapanların durumu başkadır. Onlara yaptıklarının kat kat fazlasıyla mükâfat verilecektir.”

Sebe, 34/37.

Ayette, servet ve nüfuzunu her türlü kurtuluşun teminatı gibi görenler uyarılmakta ve asıl kurtuluşun iman ve salih amel ile olacağı ifade edilmektedir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَىٰ صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ
 إِلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ

“Allah Teâlâ sizin bedenlerinize ve mallarınıza değil, kalplerinize ve amellerinize bakar.”

Müslim, Birr 33.

İnsanlar genelde dış görünüşe ve servete önem verirler. Hak katında kulu değerli kılan ise Allah'ın rızasını gözeterek yaptığı amellerdir. Kalp, Allah'ın çok değer verdiği insani merkezdir. Bu sebeple onu kötü duygulardan arındırmak, dinin tavsiye ettiği güzel hâl ve davranışlara sahip kılmak gerekir.

Dini Bilgiler

GÖNÜL ÇALABIN TAHTI

İnsanın içine yerleştirilmiş bir sevgi duygusu vardır. İnsanda sevginin esas merkezi kalptir. Türkçede “gönül” kalp manasında kullanılmaktadır. “Kalp Kur’an’da kan pompalayan bir organ olarak değil, bilgi, hikmet, iman ve yüce gerçeklere ulaşma melekesi, bilme ve kavrama gücü, akıl” olarak anılmaktadır. Gönül olarak dilimize yerleşen bu merkez, insandaki beşeri, temiz ve ulvi duyguların yoğunlaştığı bir makamdır. Bu makamı koruyan kişi ise ahlaken en önde olmakla şereflenmiştir. Davud Peygamber’in “Allah’ım! Sen’den Sen’i sevmeyi, Sen’i seven kişiyi sevmeyi, Sen’in sevgine ulaştırın (salih) amelleri isterim...” (Tirmizî, Deavât, 72) duası gönül meskenini inşa etmenin yollarını gösterir. Bu noktada bir mümin Cenabı Hakk’ın muhabbetine erişmek için önce O’nu sevmenin yollarını adımlamalı sonra da muhabbetullahı nail olmuş gönüllere talip olmalıdır. Allah’ın sevgisine kendisini yaklaştıracak, ulaştıracak amel-i salihleri talep etmekle de muhabbet vesileleri çoğaltmalıdır. Çünkü muhabbet ancak kendisine şahit kıldığı salih amellerle varlığını ortaya koyar, güçlenir ve insana şahdamarından daha yakın olan Rabbimizi insan gönlünün derinliklerine yerleştirir. Bu anlamda ibadetleri zahiren yani şekil olarak ortaya koymanın yanında gönülden yapmak esastır. Çünkü iman ve ibadet, kalbi hal ve davranış olarak insan üzerinde tesir oluşturur. Kur’an’da secde izinin övülmesi (*Fetih, 48/29*) manevi eylemlerimizin maddi yapımızda bir etki oluşturduğuna, maneviyatımızın mutlak bir yansıması olduğuna işaret eder. Namazın çirkin işlerden ve kötülükten koruyacağını ifade eden ayetten hareketle, (*Ankebut, 29/45*) ruh dünyasının ibadetlerle arındırılmasının, insanı kötü olana yönelmekten uzak tutacağı, topluma yansıyan yönüyle güzel davranışlı bireyler olmaya sebep olacağı için toplumun ıslahında önemli bir rolünün olacağını söylemek mümkündür. Fakat burada önemli olan kişinin ibadetleri yerine getirirken ki ihlasının derecesidir. Temiz, iyilik ve güzellikten başka her şeye kapalı, iman değerleriyle dolu olan kalp ihlasla donanmış demektir. İslam geleneğinin ahlak esasları böyle bir kalbi oluşturmak için kişinin görünmeyen âleminin temizliğini tavsiye etmiştir. Bâtın (iç âlem) temizliği; kalbin iyi huylarla dolu olmasıyla, başkaları hakkında kötülük düşünmekten kaçınmakla, Allah (c.c)’in düşmanlarından nefret etmekle, dostlarına da muhabbet beslemekle gerçekleşir. Gönül Cenab-ı Hakk’ın nazargâhıdır. Bu sebeple bu kalbe dünya sevgisi doldurulmamalıdır. Haram olan yiyeceklerle beslenmemelidir. Gönül temiz olmazsa ibadetlerin lezzetini alamaz, ilahî inayetle genişleyemez ve zikirle tatmin olmaz. Bu nedenle mümin kimsenin her türlü kötü duygu ve düşünceden arınmış temiz kalbi, Allah’ın ilahi rahmet nazarıyla baktığı mübarek bir yerdir. Yunus’un dediği gibi:

*Bir kez gönül yıktın ise, bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi, elin yüzün yumaz değil
Gönül Çalab’ın tahtı, Çalab gönüle baktı
İki cihan bedbahtı, kim gönül yıkar ise*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

“(Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), tanıyıp bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırısın. İnsanlardan arsızca (bir şey) istemezler. Siz hayır olarak ne verirsiniz, şüphesiz Allah onu bilir.”

Bakara 2/273.

Ayette, “yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen ve kendilerini Allah yoluna adanmış yoksullar” ifadesini müfessirler Suffe ehli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu tarihî durum dışında Allah rızası için O’nun dinini korumak, öğrenmek, öğretmek ve yaymak için çalışanları da kapsar. Burada geçen “sima” “yüzlerindeki nur, ibadet izi, yoksulluğun verdiği solgunluk, üstte başta görülen eksiklik” gibi farklı şekillerde yorumlanmıştır. Dilenciligi meslek edinmiş kimseler ayetin kapsamına dâhil değildir.

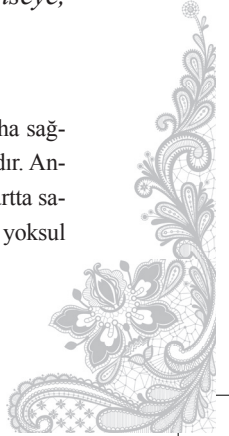
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ يَسْتَغْفِرْ لِعُفَّةِ اللَّهِ، وَمَنْ يَسْتَعْنِ يُعْنِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَصْبِرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ مِنْ عَطَاءٍ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ مِنَ الصَّبْرِ

“Kim dilenmekten çekinir, iffetli davranırsa, Allah onun iffetini artırır. Kim tok gözlü olmak isterse, Allah onu başkalarına muhtaç olmaktan kurtarır. Kim de sabretmeye gayret ederse, Allah ona sabır verir. Hiçbir kimseye, sabırdan daha hayırlı ve büyük bir lütufta bulunulmamıştır.”

Buhâri, Zekât 50, Rikak 20; Müslim, Zekât 124.

Göz ve gönül tokluğu, başkalarının yardımıyla bir şeylere kavuşmaktan çok daha sağlıklı ve şerefli bir yoldur. Mümine de bu yakışır. Her ikramın bir sonu, bir sınırı vardır. Ancak sabır öyle bir nimet ve ikramdır ki, hayatın her safhasını kucaklar ve her türlü şartta sahibinin izzet ve şerefini korumasını sağlar. Sabretmesini bilmeyen kişi varlıklı da, yoksul da olsa, daima rahatsızdır, doyumsuz ve tatminsizdir. Her zaman açtır.

İFFETLİ YAŞAMAK

Ebu Said el-Hudri (r.a) şöyle bir hadiseyi naklediyor: Ensardan bazı kimseler Allah Resûlünden bir şeyler istediler. Resûlullah onların istediklerini verdi. Sonra tekrar istediler. Resûlullah yanındakiler bitene kadar verdi ve şöyle buyurdu: “*Yanımda bulunan hiçbir malı sizden saklayacak değilim. Kim iffetli olmayı dilerse, Allah onu iffetli kılar. Kim müstağni olursa (aza kanaat edip insanlardan bir şey istemezse) Allah onu zengin kılar. Kim de sabrederse, Allah ona sabır ihsan eder. Kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ikram verilmemiştir.*” (Müslim, Zekât 124) Hadis-i şerifin mesajının ana teması insanlardan bir şeyler istemekten imtina etmektir. Bu davranış iffet kavramı ile beyan ediliyor. İffet içinde birçok manalar barındıran dini bir kavramdır. Çerçevesi geniş, muhtevası kemâlat sıfatlarının içinde yer almaktadır. Dini kaynaklarımızda iffet, yeme içme ve cinsi arzu konusunda ölçülü olmak, aşırı istekleri bastırıp dinin ve aklın buyruğu altına sokmak suretiyle kazanılan erdem olarak tanımlanmaktadır.

Kur’an-ı Kerim’de, muhtaç olduğu halde insanlardan bir şey istemeyi tercih eden müminlerin bu davranışı övülmekte, iffetli davranma anlamında “teaffuf” kelimesi kullanılmaktadır. (Bakara 2/273) Yine Kur’an-ı Kerim’de, mal mülk, yeme içme konularında ölçülü ve kanaatkâr olmayı, cinsel istekler hususunda ölçülü ve edepli davranmayı ifade etmek için bu kavram kullanılmıştır. (Nur 24/33, 60, Nisa 4/6)

Hadis-i şeriflerde de kelimenin bu iki manada kullanıldığını görüyoruz. Peygamberimizin (a.s) şöyle dua ettiği rivayet edilir: “*Allah’ım! Senden hidayet, takva, iffet ve zenginlik isterim.*” (Müslim, Zikir, 72) İffet, yukarıda zikredilen manalarda kullanılması yanında beşeri ilişkilerimizin nezaket kuralları çerçevesinde devam etmesini temin edecek ahlaki bir tutumdur. Beşeri münasebetlerin seviyesini belirlemenin yanında Allah’ın rızasını kazandıran bir vasıftır. Allah Resûlü (a.s) şöyle buyuruyor: “*Allah, yoksul olmasına rağmen iffetli olan çoluk çocuk sahibi kulunu sever.*” (İbn Mace, Zühd, 5) Menfaatperestliğin, çıkar ilişkilerinin yaygınlaştığı dünyamızda Allah’ın övdüğü bu mümin duruşu ne kadar önem arz etmektedir. Geleceğin imarı ve güven toplumunun temelleri için ihtiyaç duyulan tutumlardan biri de iffettir Erdemli bir hayat için, huzur ve barış içinde bir toplum oluşturmak için, sağlıklı bir nesil, mutlu bir aile yapısı için iffetli bir duruşa ihtiyaç vardır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ
وَالْأَنْفُسِ وَالشَّمَرَاتِ وَبَشِيرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ
قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

“Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele! O sabredenler, kendilerine bir bela geldiği zaman: ‘Biz Allah’ın kullarıyız ve biz O’na döneceğiz’ derler.”

Bakara, 2/155-156.

Ayette insanın dünya hayatında şu dört konuda imtihana tabi tutulacağı bildirilmektedir: Korku, açlık, can, mal ve ürünlerin azalması ve yakınların ölümü. Müminler bir musibete duçar olduklarında onu sabır ile karşılarlar. “Biz Allah’tan geldik, ona döneceğiz” derler.

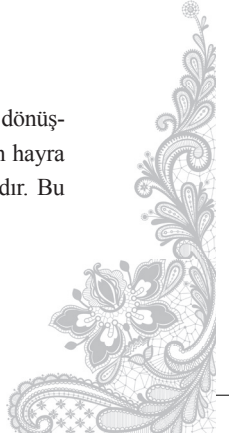
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا
لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَاءٌ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ
ضَرَاءٌ، صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ

“Müminin durumu gıpta ve hayranlığa değer. Çünkü her hâli kendisi için bir hayır sebebidir. Böylesi bir özellik sadece müminde vardır: Sevinecek olsa şükreder; bu onun için hayır olur. Başına bir bela gelecek olsa sabreder; bu da onun için hayır olur.”

Müslim, Zühd 64.

İman, bela ve musibete uğramaya mâni değildir. Sabretmek suretiyle bela nimete dönüştürülebilir. Nimete şükür, nimetin artırılmasına sebep olurken, belaya sabır da onun hayra dönüşmesine vesile olur. Şükür ve sabır, bütün hayatı hayır üzere geçirme imkânıdır. Bu Allah Teâlâ’nın müminlere ihsanıdır.

Dini Bilgiler

SABRIN ÜÇ BOYUTU

Sabır, “zorluk ve sıkıntılara katlanmak, beklemek, tahammül etmek, nefsi feryat etmekten alıkoymak, maruz kalınan herhangi bir sıkıntıdan dolayı şikâyetçi olmamak, onu göğüsleyebilmek, ona takat getirmeye çalışmaktır.” Sabır, insanın doğru, haklı ve hayırlı işleri yaparken karşısına çıkan zorluk ve sıkıntıları, inanç, azim ve metanetle aşabilmesi eylemidir. Ayrıca, insanın dine ve salim akla uymayan işlerden sakınıp nefesine hâkim olması da sabırdır. Kur’an’da sabrı ifade eden lafızların tümü, küçük farklarla da olsa *azim* ve *sebat* manasında kullanılır. Sabır, Allah’ın rızasını kazanabilmek için her türlü zorluğa göğüs gerip ilahi buyrukları yerine getirmek ve nefse hâkim olmaktır. Haramların çokluğuna, nefsin hevasına, dünyanın aldattıcılığına, servet ve şöhretin ayartmasına kapılmadan Allah’a kul olma çizgisini devam ettirmektir. Sabrın ölçüsü Kur’an’dır. Kur’an’a göre sabır, insanın haklı ve hayırlı çabalarını inanç ve azimle sürdürmesi, karşısına çıkan zorluk ve olumsuzlukları cesaret ve metanetle aşabilmesidir. Allah’ın dini doğrultusunda yaşama gayretini sürdürüp O’nun ileride vereceği yürütme hükmünü acele etmeden beklemesidir. Kur’an’da emredilen ve övülen sabır, hak ve hayır yolunda, iman ve salih amelle gösterilen sabırdır. Yoksa her kötülüğe katlanmak, her zillete boyun eğip zulme rıza göstermek sabır değildir. Bu olumsuzluklar ve sıkıntılar, hayatı müslümanca yaşayabilmek için yeterli gayreti göstermekle, gerekirse bu uğurda canı bile feda etmekle aşılabilecek, böylece sıkıntılar ve elemeler büyük fedakârlıklarla giderilebilecektir. Sabır kavramı bize İslami bir hayat sürmek için yapılması gerekenleri vaktinde yapmamız; ısrarlı, kararlı ve sistemli biçimde yılmadan çalışmamız gerektiği mesajını da vermektedir. Sabır 3 türüdür:

-*İbadet üzere ısrarda sabır*: Her gün beş vakit namaz, senede en az bir ay oruç, belli miktarda zekât ve kullukla ilişkili diğer bütün emirler ve bu ibadetlere devam edebilmek ancak sabırla yerine getirilebilir. İbadetler insan hayatını disipline eden, ömrü bereketlendiren ve adı cennet olan ölümsüz sekinet hayatını hak ettiren amellerdir. Onun için insan, ibadetler üzerine sabretmeli ve böylece hayatını istikamet üzere sürdürmelidir.

-*Günahlara karşı direnmede sabır*: İnsan, harama karşı da aynı sabırla mukabele etmelidir. Günahla ilk karşılaşmada gösterilecek direnç, günahın etkisini kırmış olur. Zira günaha müsamaha göstermek, kıyılarında gezmek günaha alışmayı, önemsiz kılmayı, duyarsızlaşmayı sonrasında da haramı işlemeyi kolaylaştırıcı bir davetiyedir.

-*Hastalık ve musibete karşı sabır*: Her musibet insanda bir şaşkınlık oluşturur. O atlatıldığı zaman musibet rahmete, dertler de zevke döner. Hayat musibetlerle, hastalıklarla arınır, saflaşır, kuvvet kazanır, gelişir nihayetinde kemale erer. Görmek istemediğimizi, karşılaşmaya hazır olmadığımızı kabullenip sindirebilmek hayattan öğrenmeyi sağlar ve insanı büyütür. “İnsan zorlukla sınanmadan içinde saklı duran gücü keşfedemez. Açılmamış kanatların büyüklüğünü kimse bilemez.” Tekdüze istirahat halinde bir hayat, beşerî kapasitemizi ortaya çıkarmadığı gibi, bu dünyanın gerçeklerine de yabancı kılar. Böyle bir hayatın insana öğreteceği tek şey yokluğa doğru sürüklenmektir. Dünya, bir görev, sorumluluk ve imtihan alanıdır. Mükâfat yeri değildir. Hastalıklar ve musibetler, sabretmekle ibadete dönüşür ve ruhi yapımıza kuvvet verir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

ثُمَّ لَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

“Sonra o gün nimetlerden mutlaka sorguya çekileceksiniz.”

Tekâsür 102/ 8.

Ayet, Allah’ın verdiği nimetlerin şükürünü yerine getirmek üzere O’nun yolunda ve emrettiği şekilde değerlendirmeyip de onları başkalarına karşı övünme ve kendini üstün görme aracı yapanların bu nimetlerden hesaba çekileceklerini haber vermiştir.

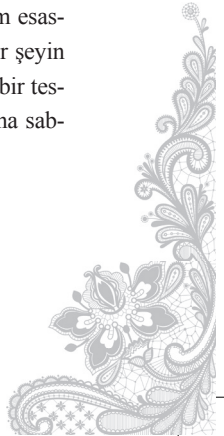
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ لِيُضْرَّ نَزَلَ بِهِ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ
مُتَمَنِّيًّا فَلْيُقَلِّ: أُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي
إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي

“Başına bir musibet geldi diye hiçbiriniz ölümü temenni etmesin. Mutlaka böyle bir şey temenni etmek zorunda kalırsa: ‘Allah’ım, benim için yaşamak hayırlı olduğu sürece beni yaşat, hakkımda ölüm hayırlı olduğu zaman da beni öldür’ desin.”

Buhâri, Merdâ 19; Daavât 30; Müslim, Zikir 10, 13.

Şehit olmak gibi bir sebeple ölmeyi arzu etmek caizdir. Ancak dünyevi sıkıntı ve zorluklar karşısında ölümü temenni etmek, acizliktir. Fakat acizlik de olsa, bazen ölümü temenni etme zorunluluğu doğabilir. İşte bu noktada sevgili Peygamberimiz, yapılması İslam esaslarına aykırı olmayan ve insan tabiatına da uygun olan bir yolu göstermektedir: Her şeyin hayırlısını isteyerek işi Allah Teâlâ’nın irâde ve ilmine havale etmek gerekir. Böyle bir teslimiyet, sıkıntıda müslümanı hem iman ve tevekkül çizgisinde tutacak hem de ona sabretme gücü verecektir.

ÖMRÜN HER ANI DEĞERLİDİR

Ömür dediğimiz bir zaman dilimi içerisinde doğar büyür ve nihayet ölüm denilen bir acı vaka ile bu dünyada göç ederiz. Bunu önleme imkânı olmadığı gibi öne alma veya erteleme imkânı da yoktur.

Ömür çocukluk masumiyeti, gençlik telaşı, olgunluk koşuşturması, yaşlılık durğunluğunu içine alan bir hayat serüvenidir. Bu hayat serüveninin inancımıza hitab eden yönü Allah'ın kudretinin tecellisini idrak etmek için bir ibret vesikası olmasıdır: *“Ey insanlar! Ölümden sonra diriliş konusunda herhangi bir şüphe içindey-seniz (düşünün ki) hiç şüphesiz biz sizi topraktan, sonra az bir sudan (meniden), sonra bir “alaka”dan, sonra da yaratılışı belli belirsiz bir “mudga”dan yarattuk ki size (kudretimizi) apaçık anlatalım. Dilediğimizi belli bir süreye kadar rahim-lerde durduruyoruz. Sonra sizi bir çocuk olarak çıkarıyor, sonra da (akıl, temyiz ve kuvvette) tam gücünüze ulaşmanız için (sizi kemale erdiriyoruz.) İçinizden ölen-ler olur. Yine içinizden bir kısmı da ömrün en düşkün çağına ulaştırılır ki, bilir-ken hiçbir şey bilmez hâle gelsin. Yeryüzünü de ölü, kupkuru görürsün. Biz, onun üzerine yağmur indirdiğimiz zaman kıpırdar, kabarıp ve her türden iç açıcı çift çift bitkiler bitirir.”* (Hac, 22/5)

Ömrün serüveni iki insanın sevgi ile bir araya gelmesiyle, Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle meveddet ve merhamet ile başlar. Dünyaya geldiğimizde aile içinde ebe-veynin merhamet ve hamiyet duygularının tecellisine sebebiyet verir bebekliğimiz. Aile büyüklerini hayata bağlar. Çaba ve gayretlerine anlam katar. Sorumluluk bi-linçlerinin tezahürüne vesile olur.

Gençlikte bir umuttur insan. Hem ailesinin hem ülkesinin geleceğini sağlam tutmak için bir güç, mensup olduğu millet için bir kuvvettir. Fikir üreten beyin, ekonomiyi geliştiren emektir. Olgunluk yaşına geldiğinde ise hem değer üreten bir tecrübe hem de nesil devam ettirecek sorumlu ebeveynidir. Bilgi ve tecrübesini gelecek olan nesillere aktaracak bir konumdadır. Merhameti, sevgiyi, fedakârlığı, paylaşmayı öğreten bir öğretmen makamındadır. Yaşın ileri safhalarında artık say-gınlık, bilgelik ve hürmet makamındadır.

Uhrevi yönü itibarıyla çocukluk, ebeveynin cennete gitmesine vesiledir. Gençlik de ibadetle Allah'ın arşının gölgesinde gölgelenecek bir imkâna kavuşmaktır. Ol-gunluk geçim faaliyetinin ibadete dönüştüğü bir dereceye gelmektir. Yaşlılıkta insan kendisinden dua beklenen, hizmetiyle Allah'ın rızasının kazanıldığı bir mevkidedir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَآظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ
عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

“O takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.”

Âl-i İmran 3/134.

Ayette, İslam’da ideal ahlak tipi olan “takva sahibi (müttaki) insan”ın temel ahlaki nitelikleri sayılmaktadır. Bunlar, her durumda cömert olmak, öfkeyi yenmek, insanları bağışlamak, kendi hatasını kabul etmek ve bundan vazgeçmek gibi niteliklerdir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ

“Gerçek babayiğit, güreşte rakibini yenen değil, öfkelendiği zaman nefsi hâkim olan kimsedir.”

Buhâri, Edeb 102; Müslim, Birr 106-108.

Dinimizin övüp takdir ettiği yiğit, yarışta, güreşte rakibini yenen kimse değil, kin ve öfkeyle dolduğu zaman nefsi kötü bir söz ve davranıştan alıkoyabilendir. Bu sebeple bir hadis-i şerifte: “Nefsle mücadele, düşmanla mücadeleden daha zordur” buyurulmuştur.

Dini Bilgiler

ÖFKE KONTROLÜ

Öfke, insanın hayatını sürdürebilmesi ve onu dış tehlikelerden koruyabilmesi için fitratına konulan bir duygu, bütün canlılarda doğuştan var olan, tabii bir heyecan halidir. Gündelik hayatımız içinde bizi sıkıntıya sokan öfke ile baş edebilmede dini inancın önemli bir katkısı vardır. İnançlar, genellikle hayatın zorluklarını yenmeye yarayan anlamlara sahiptir. İnsanın çevre şartlarını değiştirip değiştirmemesinden ziyade, zorlukları yenebileceğine olan inancı oldukça önemlidir. Öfke konusunda bilgili ve bilinçli olma, öfkeyi önlemeyi ve kontrol etmeyi sağlar. Dinin bu konuda yaptığı hem zihinsel, hem de davranışsal bir takım önerileri şöyle sıralamak mümkündür. **Zihinsel Çareler:** Bu çarelerin ilki, öfkesini yutanlarla ilgili olarak Allah'ın verdiği mükâfatı düşünmektir. *(Ali İmran 3/134) Öfkeyi yutmak;* zarar gördüğü kimselere karşı gücü yettiği halde intikama kalkışmamak, nahoş hâl göstermeyip, hazmetmek ve sabretmektir. *Ahiretteki akıbet üzerine düşünmek* bu konudaki bir başka çözüm yoludur. Ahiret inancı, yani, ölümden sonra hayatın devam edeceği ve esas olanın ahiret hayatı olduğu fikri, insanın yaşantısını daha bilinçli bir şekilde geçirmesine ve muhasebe etmesine yardımcı olur. Bu hayatın geçici ve fâni olduğu ve bir gün herkes gibi kendisinin de öleceği düşüncesi insanın öfkesiyle mücadelesinde önemli bir zihinsel kontrol mekanizmasıdır. *Sabır duygusunun geliştirilmesi ise* bir diğer yoldur. *“Allah indinde kişinin yuttuğu en sevaplı yudum, Allah'ın rızasını düşünerek kendini tutup, yuttuğu öfke yudumudur.”* (İbni Mâce, Hilm, 18) Bu tahammülü gösterdiği takdirde bunun mükâfatının Allah tarafından fazlasıyla verileceği inancına sahip olan bir kimse güven duygusu içerisinde olur. Nitekim sabır Allah'a beslenen gerçek imanın esaslı bir yönünü oluşturmaktadır. **Davranışsal Çareler:** *Susmak-Cevap Vermemek:* Buradaki susmak, bir çaresizlik durumu değil bilakis doğabilecek zararları engellemeye yönelik bir davranış modeli, bir olgunluk halidir. *İstiâzede Bulunmak:* Öfke şeytandan olduğu için onun tahrirlerinden Allah'a sığınmak sözsözsel bir davranıştır. Şeytanın insanı yoldan çıkararak vesvese ve tahrirlerine karşı Allah'ın yardımı olmaksızın hiç kimse kendisini güvende hissedemez. Bu sebeple şeytanî güç ve dürtüler konusunda Allah, kendisine sığınılmasını ısrarla hatırlatmaktadır. *(Araf, 7/200-201; Fussilet, 41/36) Oturmak veya Yatmak:* Peygamber (sav) bu konuda şöyle buyurur: *“Öfke âdemoğlunun kalbinde bir kordur. Gözlerinin kızarmasını, avurtlarının şişmesini görmüyor musunuz? Kim, öfkeden bir başlangıç hissederse, yere yaslanın, öfkesi geçinceye kadar öyle kalsın.”* (Tirmizi, Fiten 26) *Abdest Almak:* *“Öfke şeytandandır; şeytan da ateşten yaratılmıştır. Ateş ise su ile söndürülür. Öyle ise, biriniz öfkelenince hemen kalkıp abdest alsın.”* (Ebu Davud, Edeb 4) *Toprağa Temas Etmek:* *“İnsanda, şeytana çeken bir damar vardır. Öfke ateşine tutulan kimsenin şeytana yakınlığı artar. Zira şeytan, “beni ateşten insanı da çamurdan yarattın”* (Araf, 7/12) demiştir. Çamurda bir sükûnet ve huzur vardır. Ateş ise özü itibarıyla yanıp tutuşma, devamlı bir hareketlilik ve infial içindedir. *Dua ve Zikir:* Öfke ile baş edebilmede öncelikle Allah'ın isimlerinden hareketle zikre dayalı bir telkin; öfkeyi zamanında yatıştırmak için, 'Ya Afüvv', 'Ya Halîm' isimlerini devamlı bir şekilde tekrar etmek çok önemlidir. Bütün bu davranışsal çareler bireyin öfke duygusunu farklı yönlere kanaliz ederek, kontrol etme imkânı sağlamaktadır. Böylelikle bedene ve ruha verilen maddi ve manevi zararlar engellenmektedir. “Ruh ve beden için sayısız faydası olan bu uygulamaların psikolojik travmaya karşı bedenin elektriğini aldığı ve insanı rahatlattığını söylemek de mümkündür.”

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun.”

Tövbe 9/119.

“Sâdikîn” (doğrular), özü sözü bir olan ve dürüst davranan kişilerin başında Hz. Muhammed (a.s) ile sahabe gelir. “Doğrularla beraber olun” buyruğunun, onlarla maddi beraberlik içinde olmaktan çok, doğruluk erdemi açısından onlar gibi davranmayı hedeflediği açıktır. (Takva hakkında bk. Bakara 2/197; A’râf 7/26). Sıdk, insanın söz ve davranışlarıyla niyet, azim ve inancında doğru, dürüst ve iyilikten yana olması anlamında bir ahlak terimidir. Sıdk ve sadâkat elest bezminde Allah’a verilen söze bağlı olmakla başlar ve ömür boyu sürer.

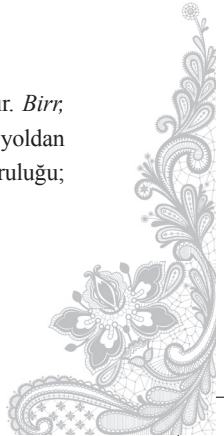
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ،
وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ صِدِّيقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ
يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ
الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ كَذَّابًا

“Şüphesiz ki sıdk, birre yöneltir. Birr de cennete iletir. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında siddik diye kaydedilir. Kizb, fücûra sürükler. Fücûr da cehenneme götürür. Kişi yalancılığı meslek edinince Allah katında kezzâb diye yazılır.”

Buhâri, Edeb 69; Müslim, Birr 103-105.

Sıdk, sözünde ve işinde dürüst olmaktır. Kizb ise, bunun tam aksi davranmaktır. Birr; bütün hayır ve iyilikleri ihtiva eder. Fücûr ise, kötülüğe meyil ve muhabbet etmek, yoldan çıkmak, günaha düşmek demek olup her çeşit şer ve fesadı ifade eder. Siddik, doğruluğu; kezzâb yalancılığı âdet edinmiş kişi demektir.

KEMALATIN İKSİRİ SADÂKAT

Rabbimiz Münafikun Suresi'nde Peygamberimize (a.s) şöyle buyuruyor: “(Ey Muhammed!) Münafıklar sana geldiklerinde, “Senin, elbette Allah'ın peygamberi olduğuna şahitlik ederiz” derler. Allah senin, elbette kendisinin peygamberi olduğunu biliyor. (Fakat) Allah, o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduklarına elbette şahitlik eder.” Ayet-i kerimde bir ölçüye işaret buyruluyor. O da hakikat olan bir şeyin ifade edilmesi, sözün kaynağının doğru olduğunu göstermez. Münafıklar, aslında peygamberimize inanmıyorlardı. Fakat Müslümanlarla karşılaştıklarında veya peygamberimizin yanına geldiklerinde onun peygamber olduğunu dile getiriyor, Müslüman olduklarını söylüyorlardı. Fakat söyledikleri söz içlerindeki duyguların tercümanı değildi. İhanetlerini gizlemek için hakikati ifade ediyorlardı. Vahiy, onların sadık olmadıklarını bildiriyordu. Sadık olmak öz ve söz ile hakikatin veya bir konuda beklenenin gereği gibi davranmaktır. Bu da sadâkattir. Sadâkat, hakikati konuşmak, gerçeğe uygun bilgi vermek, dürüst ve güvenilir olmak, sözünde durmak, hakikati ifade etmek, gerçeğe uygun olan söz söylemek, doğruluk, dürüstlük, güvenilirlik durumlarını ifade eder. Peygamberimizin (a.s) şu hadis-i şerifi sadâkat kavramının çerçevesini beyan etmektedir: “Bana kendi adınıza altı şeyin güvencesini verin, ben de size cennetin güvencesini vereyim. Konuştuğunuzda doğru söyleyin, söz verdiğinizde sözünüzü tutun, size (bir şey) emanet edildiğinde ona riayet edin, iffetinizi koruyun, gözlerinizi (bakılması yasak olandan) sakının ve ellerinizi (haramdan) çekin.” (Müsned, V/323)

Arkadaş seçiminde, eş tercihinde, iş yaptırmak için eleman seçmede sadâkat, ilk aranan özelliklerdendir. Devletin vatandaşından istediği vatandaşın da devletinden beklediği, toplumun bireyden, bireyin de toplumdan beklediği tutum ve davranış sadâkattir. Kimse kendisinden ihanet beklenmesi muhtemel olanlarla muhatap olmak ve hayatın herhangi bir merhalesinde karşılaşmak istemez.

Dini anlayışımızda da ihanet ve sadâkat inanç ile irtibatlıdır. Zira Peygamberimiz (a.s) şöyle buyurmaktadır: “Güvenilir olmayanın imanı sağlam değildir. Sözünde durmayanın da dini hassasiyeti tam değildir.” (Müsned, III/134) Dinimizin inananlardan beklediği söz ve öz bütünlüğüdür. Ziya Paşa ne güzel ifade etmiş:

*İnsana sadâkat yakıştır görse de ikrah
Yardımcısıdır doğruların Hazreti Allah*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ
الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”

Nahl 16/90.

Ayet, Kur'an'ı “her konuda (helâl-haram, sevap-ceza) açıklama getiren bir rehber” olarak tanıtan bir önceki ayetin tasdiki mahiyetindedir. Abdullah İbn-i Mes'ud (r.a) bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur: “Bu ayet Kur'an'da hayır ve şerri en güzel şekilde toplayan ayettir. Allahu Teâlâ, adalet, ihsan ve akrabaya yardımı emrettikten sonra fuhşu, kötülüğü ve zulmü yasaklar.”

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

الْإِحْسَانُ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

“İhsan: Allah'a onu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen onu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor.”

Müslim, İman 1, 5.

İhsanın “Allah'ı görüyormuşçasına kulluk etmek” şeklinde tarif edilmesi, “müslüman kişinin kalitesini pek veciz olarak ortaya koymaktadır. Allah tarafından görülmek, O'nu görüyormuş gibi davranmak için yeterli sayılmıştır. Bu müminde, kendi kendini sürekli bir denetim (murakabe) şuuru geliştirecektir. Merkezinde ihsanın bulunduğu bir iman - İslam anlayışı ve hayatı ideal olan hayattır.

TOPLUMSAL BOYUTUYLA İHSAN

İhsan sözlükte bir şeyi iyi ve güzel yapmak, iyi, güzel ve yararlı fiil işlemek, iyilik etmek, ikram bulunmak anlamlarına gelir. Allah'a kulluk olan her görevi en iyi şekilde, önemseyerek, hakkıyla yapmak ihsanın kapsamına girer. İman, iş (amel) ve ibadette yani hayatının bütün safhalarında insanın, yaptığı her görevi şartlarına, kurallarına uygun olarak estetik, sağlam, kaliteli ve en mükemmel şekilde yapması da ihsanı ifade eder. İhsan üç kısımda zikredilebilir:

1) **Allah'a karşı ihsan:** Şartlarına uygun iman etmek, emir ve yasaklara uymaktır.

2) **Kişinin kendisine karşı ihsanı:** İman edip salih ameller işleyerek Allah'ın rızasını, rahmet, mağfiret, nimet ve cennetini kazanmasıdır.

3) **İnsanlara karşı ihsan:** İnsanın ana-babasına, (Bakara, 2/73; Nisa, 4/36; Enam, 6/151; İsrâ, 17/32) eş ve çocuklarına, komşu ve akrabalarına, insanlara iyilik yapmak, iyi davranmak, haklarına riayet etmek ve kusurlarını bağışlamaktır. Bu anlamda ihsan, "iyiliğe daha fazlasıyla kötülüğe ise daha azıyla karşılık vermektir." Cömertlik, hoşgörü, af, merhametli olma, nazik olma, bencil olmama gibi anlamlar da buna dâhildir. İhsan "şuurunun oluşmadığı bir toplumda, sevgi, şükran, fedakârlık, samimiyet ve müsamaha gibi hayatı zevkli/yaşanır kılan yüce değerlerin oluşmasını sağlayan insani nitelikler oluşmaz. Müslüman'ın önüne konan "Allah'ı görüyormuş gibi, O görülme de O'nun kullarını gördüğü bilinci içinde bir hayat" ufkü ciddi bir kişilik eğitimini gerekli kılmaktadır. İnsan yaratıcı-insan ilişkisini çağı geçmiş bir ilişki gibi gördüğünden beri, dünyevi şartlarda denetim yolları ve buna bağlı olarak tüm hayatı gözetleme, kontrol etme çareleri aramaktadır. İslam, ihsan şuuruyla bu bilinci insanın içine yerleştirmeye gayret etmektedir. Bu, ister Allah'a, ister kendi hemsinsine isterse tüm canlı ve cansız varlıklara karşı yerine getirilmesi gereken vazifeler olsun hepsinin hasen (güzel) bir surette yapılması demektir. "Sanki onu görüyormuşçasına" demek, basiret (sağduyu) içerisinde Allah'ın sıfatlarını hayata yansıtarak kulluk etmek demektir. Böylece ihsan, yalnız ibadetle ilgili meselelerde müminin yükümlü olduğu bir sorumluluk değil, bütün söz ve işlerindeki değişmez tavidir. Hz. Peygamber "Allah her şeyde ihsan ile davranılmasını kullarının üzerine gerekli kılmıştır. Bundan dolayı "öldürdüğünüzde güzel davranın, hayvanların kesiminde güzel davranın" (Müslim, Sayd 57; Ebu Davud, Edâhî 11) buyurmuştur. İyiliklerin hasbî ve Allah rızası için olması (Tirmizî, Birr 63), yaratandan ötürü yaratılanlara şefkat, nezâket ve hassasiyet bir lezzet, bir zevk ve bir neşve hâlidir. Bu hal kulun vecibeler sınırını aşarak hayatın kendisini kulluk bilinciyle yaşamasının adı, yani ibadettir. Böyle düşününce evden çıkışımız, rastladığımız bir mümine selam verişimiz, tebessümümüz, evimizin rızkını kazanmak için verdiğimiz uğraş, yememiz, içmemiz farklı bir anlam ve değer kazanmaktadır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah’tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”

Haşr 59/18.

Ayette müminler nefis muhasebesi ve ahiret hazırlığı yapmaya çağırılmaktadırlar. Ayet metninde iki defa geçen “ittika” (sakinma) ifadesinin ilkinin Allah’a sevgi ve bağlılık gösterip emirlerini yerine getirme, ikincisini ise Allah’a karşı gelmekten sakınıp yasaklarına uyma konusunda titizlik göstermeye çağrı olarak düşünmek mümkündür.

HADİS-İ ŞERİF MEALİ

الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ،
وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ

“Akıllı kişi, nefisine hâkim olan ve ölüm sonrası için çalışandır. Aciz kişi de, nefisini duygularına tâbi kılan ve Allah’tan dileklerde bulunup duran (bunu yeterli gören) dir.”

Tirmizî, Kıyâmet 25; İbni Mace, Zühd 31.

Davranışlarını ahiretteki sonuçlarını dikkate alarak ayarlamak gerçek anlamda akıllı kişilerin tavrıdır. İnsanın akıllısı ve hası ahirette belli olur. Orada, hayatının hesabını yüz akiyla verebilen kişi, dünyayı iyi yönleriyle ahirete taşımayı başarmış demektir. Hadiste acizliğin alâmeti olarak “nefsini heva ve heveslerine tâbi kılmak” ve “Allah’tan sürekli dileklerde bulunmak” sayılmıştır. His ve hevesleri peşinde ömür tüketen insanlar, zaman zaman kapıldıkları hesap verme kaygısı sonucu boş ümitlere ve temennilere kucak açarlar. Kuruntulara kapılırlar. Ancak bunlar neticeyi değiştirmez.

YOL AZIĞI

Herhangi bir yolculuğa çıktığımızda yolculuğumuzun kolay geçmesi için gereken önlemleri alırız. Kullanacağımız araçtan, giyeceğimiz giysiden, yiyeceğimiz gıdaya kadar ihtiyaç duyacağımız her konuda tedbir alarak yola çıkarız. Yol için hazırlanan yiyecek ve içeceğe azık denir.

Azık dünyevi yolculukta sağlam ve kuvvetli kalmak için gereklidir. Bununla beraber yolculuğumuzda manevi aziğe da ihtiyacımız vardır. Zira insan sadece maddeden ibaret değildir ki sadece gıda ile yetinsin. Manevi bakımından da güçlü olmak durumundadır. Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre bir adam Peygamberimize gelerek: Ya Resûlallah, ben sefere çıkmak istiyorum. Bana nasihat et, dedi. Peygamberimiz (a.s): *“Sana daima Allah karşısında takva sahibi olmanı, her yüksek yere çıktığında tekbir almanı tavsiye ederim”* buyurdu. Adam dönüp gidince Resûlullah: *“Ya Rab! Ona uzakları yakın et ve bu yolculuğunu kolaylaştır”* diye dua etti. (Tirmizi, Deavat 45) Yolculuğa çıkan insan yerleşik ve tanınmış olduğu bir çevreden yabancı ve tanınmayan bir ortama geçmektedir. Dolayısıyla kendisini tanıdık gözlerden uzakta daha serbest hissederek bazı yanlışları yapma ihtimali vardır. Bu durumda takva azığı onu istikamet üzere tutar ve hata yapmasını önler. Bu nebevi tavsiye gereği her halükarda dili Allah'ın zikriyle meşgul olacağından zikrin manevi atmosferi, ona yolculuğunda huzur sağlayacaktır.

Müslüman bir bilince sahip olan kimse bilir ki dünyaya geldiği andan itibaren ahirette devamı olan bir yolculuğa çıkmıştır. Bu yolculuğun dünyadaki merhalesi ahiretteki yolculuk için azık toplamak için vesile kılınmalıdır. Çünkü dünya ahiretin tarlasıdır. Dünya ekin ekme, ahiret ürün devşirme yeridir. Dünyadaki amelimiz ahiretimizin azığıdır. Ayet-i kerimede Rabbimiz şöyle buyuruyor: *“Hac (ayları), bilinen aylardır. Kim o aylarda hacca başlarsa, artık ona hacda cinsel ilişki, günaha sapmak, kavga etmek yoktur. Siz ne hayır yaparsanız, Allah onu bilir. (Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz, azığın en hayırlısı takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma)dır. Ey akıl sahipleri, bana karşı gelmekten sakının.”* (Bakara, 2/197) Gerek bu ayet-i kerimede ve gerekse daha önce zikrettiğimiz hadis-i şerifte yol azığının ilk sırasında takva duygusu gelmektedir. Takva hem dünya huzurunu ve toplum nizamını hem de ahirette nimetlere kavuşmayı temin edecek olan müslüman özelliğidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِئًا
الْحَيَاةُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

“Bu dünya hayatı sadece bir eğlenceden, bir oyundan ibarettir. Ahiret yurduna (oradaki hayata) gelince, işte asıl hayat odur. Keşke bilmiş olsalardı!”

Ankebut 29/64.

Ayet, inkârcıların dünya tutkusu, sınırsız arzuları ve hayatın sadece bu dünyadan ibaret olduğu inancının yanlışlığına dikkat çekmektedir. İnsan için önemli olan, ahiret yurdundaki asıl hayatı kurtarmak ve oradaki mutluluk ve esenliğe ermek için çalışmaktır.

HADİS-İ ŞERİF MEALİ

إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ
فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ..

“Dünya tatlı, göz kamaştırıcı ve çekicidir. Allah onu sizin kullanmanıza verecek ve nasıl davranacağınıza bakacaktır.”

Müslim, Zikir 99.

Dünya zevkleri ve nimetleri geçici olmasına rağmen, tatlı ve etkileyicidir. İnsanı bu yalancı cazibeleriyle, Allah saygısı ve korkusundan uzaklaştırıp yanıltabilirler. İnsan dünyaya kapıldı mı, nereye kadar gideceğini kestirmek artık mümkün olmaz.

Dini Bilgiler

DÜNYA HAYATI

Dünya kelimesi Kur'an'da "yakın" (edna) ve "ilk" (evvel) anlamında kullanılmıştır. Dünya Kur'an'da herhangi bir şekilde bir mekân için, uzaydaki bir gezegen adı olarak kullanılmamakta, gerek yakın gerekse ilk anlamlarıyla ahiretin zıddı olan ve ölümden önceki hayat safhasını tanımlayan zaman dilimini ifade etmektedir. İnsan ise arzın üzerinde (yeryüzü) yaşar. Arz dünya hayatının bir parçasıdır. Bu nedenle dünya kavramı daha kapsamlıdır ve arz ile sınırlandırılması mümkün değildir.

"el-Hayatü'd-dünya", "dünya hayatı, dünyadaki hayat" anlamından ziyade "alçak-yakın/deni hayat" demektir. Bu hayata duyulan aşırı bağlılık ise günümüz tabiriyle dünyevileşmedir. Dünyaya aşırı meyletmek, ölüm sonrası bir hayatın varlığını inkâr etmek veya ölüm sonrası hayata çok zayıf bir inanç ile bağlanmak, dünya değerlerini tek gerçek kabul etmek dünyevileşme tabiriyle anlatılmaktadır. Dünya sevgisi mümin kişinin kalbi hayatı için en büyük tehdittir. Dünyaya aşırı bağlılık olarak da tanımlanabilecek dünyevileşme tabiri, insanın sahip olduğu şeyleri kutsalın önüne alma, onlara her şeyden çok değer vermesidir. Mal, servet, şöret, makam ve konforlu hayat insanoğlunun dünyada tamah ettiği şeylerdir. Allah Resûlünün, "*Her ümmetin bir fitnesi (imtihani) vardır, benim ümmetimin fitnesi de maldır.*" (Tirmizi, Zühd 26) "Sizin için korktuğum şeylerden biri, dünyanın süs ve güzelliklerinin sizlere açılmasıdır!" (Buhari, Zekât 47; Cuma 28) sözleri bu gerçeği beyan eder. Zira dünyanın süsü insanların çoğunu bozmakta, hayatın anlamından ve yaratılış gayesinden uzaklaştırmaktadır. Allah, insanı denemek için dünyayı nefse çekici göstermiştir. Buna rağmen kâmil insan; iman, ihsan, infak ve amel-i salihle ömür kitabının sayfalarına güzel hâtıralar bırakan kişidir. Dünya ona verilse sevinmeyen, bütün dünya elinden gitse üzülmeindir. Ancak bu terk hali miskinliğe iltifat değildir. Mümin kişi, dünyayı ahiret güzergâhında yaşamalı, dünyanın gel-geç sevdaları kendisini ahiret çabasından alıkoymamalıdır. "*Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır.*" (Tevbe, 9/111) İstikameti çizen bu ayete göre dünya, zevk u safâya dalma, şuursuzca eğlenme, amaçsızca oylanma yeri değil fedakârlık gösterme, alın teri dökme yeridir. Kaderine, birinden girilip diğerinden çıkılan "iki kapılı bir han" da yürümek, durmak, daralmak, ferahlamak, ümitlenmek, heveslenmek, güvenmek, aramak, yorulmak, bulmak düşen insan, bir daha ölmeyeceği sonraki hayatına doğru yol alırken, kendisiyle yüzleşmeye cesareti olacak bir hayat yaşamalıdır.

Çeşm-i ibretle nazar kıl, dünya misafirhanedir./

Bir mukim âdem bulunmaz, ne acep kâşanedir.

Bir kefendir sermayesi akâbet olsa da şah, /

Mala mülke mağrur olan, mecnun değil de ya nedir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ
دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَآ وَبُكْمًا وَضُمًّا
مَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

“Allah kimi doğru yola iletirse işte o, doğru yolu bulmuştur. Kimi de sapırırsa böyleleri için O’nun dışında dostlar bulamazsın. Onları kıyamet günü körler, dilsizler ve sağırlar olarak yüzüstü haşredeceğiz. Varacakları yer cehennemdir. Cehennemın ateşi dindikçe, onlara çılgın ateşi artırırız.”

İsrâ 17/ 97.

Ayet, Hz. Peygamber’in bütün çaba ve arzusuna rağmen, akıl ve insaf ölçüleri çerçevesinde düşünüp risaleti, haşrı ve Allah’ın ayetlerini idrak etmeyen, kötü duygularına kapılıp inkârda inat ve ısrar edenlere Allah’ın hidayeti nasip etmeyeceğini haber vermektedir. Ayrıca O’nun sapkınlıkla baş başa bıraktıklarına, peygamber de dâhil olmak üzere hiç kimsenin yardım edemeyeceği; bu inkârcıların ahirette kör ve sağır olarak diriltileceği bildirilmektedir. (İbn Âşûr; XV214-215)

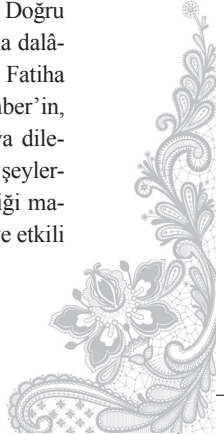
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ
الْهُدَىٰ وَالتَّقَىٰ، وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى

Resûlullah (a.s) şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği isterim.”

Müslim, Zikir 72.

Hidayet rehberi olarak gönderilmiş bulunan Peygamber *aleyhisselam*’ın Allah Teâlâ’dan “hidayet (doğruluk)” dilemesi, her şeyden önce hidayetin önemini ortaya koymaktadır. Doğru yoldan sapma tehlikesi bulunmayan Hz. Peygamber, Allah’tan hidayet dilerse, daima dalâlete düşme tehlikesinde olan bizlerin daha fazla hidayet dilemesi gerekir. Nitekim Fatiha Suresi’ndeki “Bizi doğru yola hidayet et!” duası bunu göstermektedir. Hz. Peygamber’in, hidayetin hemen peşinden emirlere uymak, yasaklardan kaçınmak anlamında takva dilemesi, hidayetin tezahürünün takva olduğunu göstermektedir. İffet, mubah olmayan şeylerden uzak durmak demektir. Zenginlik anlamına gelen “ğına” burada gönül zenginliği manasındadır. İnsanlardan ve ellerindeki imkânlardan müstağni olmak, şerefli bir hayat ve etkili bir tebliğ hizmeti açısından son derece önemlidir.

EN BÜYÜK NİMET HİDAYETTİR

Hucurat Suresi'nde Rabbimiz şöyle buyuruyor: “*Müslüman olmalarını bir lütufta bulunmuş gibi sana hatırlatıyorlar. De ki: “Müslüman olmanızı bir lütufta bana hatırlatıp durmayın. Tam tersine eğer doğru kimseler-seniz sizi imana erdirmesinden dolayı Allah size lütufta bulunmuş oluyor.”*” (Hucurat, 49/17) İman Allah Teâlâ'nın insanlığa bahsettiği en büyük nimettir. İmana kavuşmuş olanlar, vahye inanan ve hayatını ona göre tanzim edenler bu nimetin kıymetini idrak etme basiretini sahip olmuş demektir. İman ve dolayısıyla imanın ışığında takip edilen yol olan hidayet insanın ihtiyacıdır. Zira Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “*De ki: “Ey insanlar, size Rabbinizden gerçek (Kur'an) gelmiştir. Artık kim doğru yola girerse, ancak kendisi için girer. Kim de saparsa ancak kendi aleyhine sapar. Ben sizden sorumlu değilim.”*” (Yunus, 10/108) Her kim Allah'ın göndermiş olduğu bu hidayet kaynağına yönelir ve ondan beslenirse kendisine yarar sağlamış olur. Allah'ın, kulların ibadetine ihtiyacı yoktur, kulların Allah'ın yol göstericiliğine ihtiyacı vardır. İnsanlık tarihine bakıldığında vahyin aydınlatmadığı toplumların çeşitli sapkın inançlara yöneldiğini, insan onuruyla bağdaşmayan inanç sistemleri geliştirdikleri görülüyor.

Hidayet, (hüda, hedy) doğru yola girmek, doğru yolu göstermek, doğru yol, kılavuzluk anlamında isim olarak kullanılır ve “amaca ulaştıracak yolu gösterme, bu yol için kılavuzluk etmek” şeklinde tanımlanır.

Hidayet ile insanlık merhameti, diğerkâmlığı, saygı ve sevgiyi öğrendi. Kendi eli ile yaptığı putlara tapmamayı öğrendi. Alın terini paylaşmayı, kazancını insanlık için sarf etmesi gerektiğini öğrendi. İnsanlardan ilah olmayacağını öğrendi. Kâinatı yaratan, donatan, mükemmel bir nizam ile devranını sağlayan yüce bir kudretin olduğunu ve yüce yaratıcının eşi dengi ve benzerinin olmadığını öğrendi. Masumun ve mazlumun yanında, zalimin karşısında olmayı öğrendi. Şu ayet-i kerime bizim duygularımıza tercümandır: “*Biz onların kalplerinde kin namına ne varsa söküüp attık. Altlarından da ırmaklar akar. “Hamd, bizi buna eriştiren Allah'a mahsustur. Eğer Allah'ın bizi eriştirmesi olmasaydı, biz hidayete ermiş olamazdık. Andolsun, Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirmişler” derler. Onlara, ‘işte yaptığımız (iyi işler) sayesinde kendisine varis kıldığımız cennet!’ diye seslenilir.”*” (Araf, 7/43) Bizi hidayete erdiren Rabbimize hamd peygamberlerine salât ve selam olsun.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ
أَنْتَ الْوَهَّابُ

“(Onlar şöyle yakarırlar): “Rabbimiz! Bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi eğriktme. Bize katından bir rahmet bahşet. Şüphesiz sen çok bahşedensin.”

Âl-i İmran 3/8.

Ayette, hidayete erişebilmenin de hidayette kalmanın da Allah’ın lütfuyla olduğuna inanmak gerektiğine işaret edilmektedir. Burada müminlere hak yol üzere kalabilmek için nasil dua etmeleri gerektiği öğretilmektedir. Nitekim Hz. Peygamber’in, “*Ey kalplere yön veren Allah’ım! Kalbimi senin dinin üzere sabit kıl!*” şeklinde dua ettiği ve ardından bu ayeti okuduğu rivayet edilmiştir (Tirmizi, Kader 7).

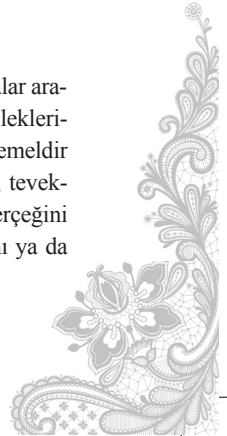
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ لَكَ
أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنْبَتُ، وَبِكَ
خَاصَمْتُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْ تُضِلَّنِي،
أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ

Peygamber Efendimiz şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Sana teslim oldum, sana inandım, sana dayandım. Sana yöneldim, senin yardımınla düşmanlara karşı mücadele ettim. Allah’ım! Beni saptırmandan yine sana, senin büyüklüğüne sığınırım -ki senden başka ilah yoktur-. Ölmeyecek diri yalnız sensin. Cinler ve insanlar ise, hep ölümlüdürler!”

Müslim, Zikir 67.

Yapacağımız duaları, hadis kitaplarımızda yer alan, Peygamberimizin yaptığı dualar arasından seçip ezberlemek en isabetli yoldur. Hz. Peygamberden nakledilen dualar, dileklerimizde Peygamber Efendimizle birleşmemizi sağlayacaktır. Bu birliktelik çok muhtemeldir ki, kabul olunmakta da beraberliği getirecektir. Hadisimizdeki duada, İslam, iman, tevekkül, Allah’a yönelme, her türlü başarının Allah Teâlâ’nın yardımına bağlı olduğu gerçeğini dile getiren Hz. Peygamber, bu ikrarından sonra Allah’tan kendisini şaşırtmamasını ya da bu nimet ve ihsanlarından mahrum etmemesini dilemektedir.

DUA VE TESLİMİYET

Yaşadığımız hayatın zihnî, kalbî ve bedenî yorgunluğu, tutukluğu, cemiyet hayatının hızı, telaşı ve gürültüsü, insanın kendi ile baş başa kalabileceği, içine dönebileceği, iç sesine kulak verebileceği bir âna fırsat vermemektedir. Oysa insanın kendini sağaltmaya, içini arındırmaya, kalbinin yüklerinden kurtulmaya, huzura sarılmaya ihtiyacı vardır. İnsanın bu kadar uğultu arasında dış seslere kulaklarını tıkayıp Rabbi ile buluşmaya ayıracağı bir zamanı, bir dua, hüznün ve sığınma vakti olmalıdır. Gönül yorgunluğunun dinlenmesi, bedeninin gevşemesi ve gerginliğin yerini sükûnetin alması için sessizliğe, kendi sesine kulak vereceğine gönülden inandığı bir sığınma merciine muhtaçtır. Yeni zamanların insanın sığınmak için çareler üretip; yoğunlaşma, derin düşünme (meditasyon) seansları ile sakinliğe ulaşma çabaları kendilerinden daha büyük bir enerji gücünün varlığıyla rahatlamak istemeleri, sığınma duygusunun, yalvarma isteğinin -özellikle ruhun daralan zamanlarında- fitrî bir tavır olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu noktada denilebilir ki dua, ruhun yaralarına sunulan bir panzehirdir. Kişi dua ettiği ölçüde ümitvar olacak, bu duygu ile manevi enerji yüklenecek, hayata karşı donanımlı olabilecektir. Bu nedenle dua alışkanlığa dönüşmeli, karakter haline gelmelidir. Duanın varlığın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi için sık sık dua etmek ve duayı bir yaşayış biçimi haline getirmek gerekmektedir. Bu noktada Efendimiz (a.s)’ın hayatı ve hayata kattığı duaları yol göstericidir. Günlük yaşamının her anını bir duayla şekillendiren Efendimiz (a.s)’ın hayatı ilahi rabitanın gücünü, psiko-fizyolojik pek çok tesir ve faydalarını bize haber vermektedir. Dua kalitesine, ısrarla tekrarlanmasına, samimiyetine ve teslim olma haline göre ruh ve beden üzerine tesir eder. Bu nedenle dua alışkanlık haline gelince tesiri daha da artar. Böyleleri fakirliğe, hastalığa, kedere ve hayattaki sürprizlere karşı daha sabırlı, ölüm ve ıstıraba daha tahammüllü olur. Duanın meydana getirdiği huzur hali, ruhi ve bedeni hastalıklara karşı kalkan vazifesi görür. İnsan, duanın etkisi sayesinde manevi meleketlerini daha iyi kullanabilecek bir güce erişmekte, kabiliyetlerinin farkına varmakta, zayıflık anının verdiği ıstırap kendinden daha büyük bir sabra ve güce dönüşmekte böylece insan olmanın erdemine ulaşmış olmaktadır. Bu nedenle “Dua insanı irsiyet ve eğitimin yükselttiği seviyenin daha üstüne çıkarabilecek bir güce sahiptir.” Dua Allah’ın kuluyla konuşuyor olduğunun samimi hissiyle yapılmalı, sadece korku ve panik anındaki sığınma hali, dara düşünce sunulan bir yakarış, dünyevi planda maddi isteklerin yerine gelmesi için talepte bulunma olarak görülmemelidir. Allah’ın her hal üzere kulunun içine yerleştireceği sekinet, güç ve izzet hali, manevi enerji akışı olarak değerlendirilmelidir. Son kertede duanın kabul olması için kul, mutmain bir kalbe ve helal lokmaya ulaşma gayretini çoğaltmalı, tövbeyi dilinden hiç bırakmamalı, Allah’ın kendisi hakkındaki muradına uygun bir yaşamı talep etmelidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا لَنَا إِلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَيْنَا سُبُلَنَا وَلَنْصَبِرَنَّ عَلَىٰ مَا
أَذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

“Allah bize yollarımızı dosdoğru göstermişken, biz ne diye O’na tevekkül etmeyelim? Bize yaptığınız eziyete elbette katlanacağız. Tevekkül edenler yalnız Allah’a tevekkül etsinler.”

İbrahim 14/12.

Bir önceki ayette kendilerinden mucize istenen peygamberlerin, Allah’ın izni olmadan herhangi bir mucize getirmelerinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Bu ayete göre ise hidayeti nasip eden Allah’tır, müminin ona dayanıp güvenmesi, tevekkül etmesi ve başına gelecek eziyet ve zorluklara sabretmesi gerekmektedir.

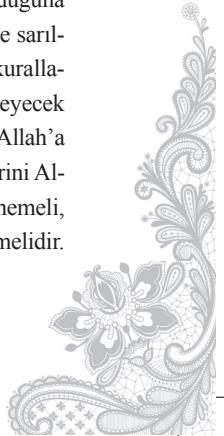
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقًّا تَوْكُّلَهُ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ
تَغْدُو خِمَاصًا وَتَزُوحُ بِطَانًا

“Eğer siz Allah’a gereği gibi tevekkül etseydiniz, Allah kuşları doyurduğu gibi sizi de rızıklandırır. Kuşlar sabahları kursakları boş olarak çıktıkları halde akşam dolu kursaklarla dönerler.”

Tirmizi Zühd 33; İbn Mâce, Zühd 14.

Tevekkül, her hususta Allah’a güvenmek, dayanmak, teslim olmak, işlerini Allah’a havale etmek demektir. Bir başka anlatımla, Allah’ın yardımına, çalışanın emeklerini boşa çıkarmayacağına, sevabını, ücretini tam vereceğine, duaları kabul edeceğine, âdil olduğuna ve haksızlık etmeyeceğine inanmak ve güvenmektir. Tevekkül çalışmadan, sebeplere sarılmadan işi Allah’a havale etmek değildir. İnsan her ne iş yapıyorsa yapsın, o işini kurallarına uygun olarak yapacak, çalışacak, sabreder, Allah’tan başarısı için yardım isteyecek ve Allah’ın kendisini muvaffak kılmaya itimat edecektir. Kulların rızık konusunda Allah’a karşı tam bir güven içinde olmaları, bu açıdan kuşların halini düşünmeleri ve kendilerini Allah’ın rızıklandığını unutmamaları esastır. Kul kendisinde bir varlık ve güç görmemeli, üzerine düşeni yapmakla yetinmeli, neticeyi daima Allah’a havale etmeli, ondan bilmelidir.

TEVEKKÜL

Tevekkül birinin işini üstüne alma, birine güvence verme, işini birine havale etme, ona güvenme manasına gelir. Birine güvenip dayanan kimseye “mütevekkil”, güvenilene “vekil” denir. Musibetlere karşı sabreden, aşırılık göstermeyen, içinde bulunduğu hayat şartlarını şikâyet konusu yapmayan kimseler için de mütevekkil kelimesi kullanılır. Avukat vekildir, avukat tutan ise müvekkildir. Dolayısıyla vekâlet karşılıklı güvene dayanmaktadır. Kişi meramına ve maksadına uygun davranacağına inandığı kimseyi vekil seçer. Kur’an-ı Kerim’de ve hadislerde tevekkül, müminlere ait temel bir sıfat şeklinde ele alınıp mütevekkillerden övgüyle söz edilmektedir. Tevekkülün tembelliğe, plansızlığa yol açmaması için gerekli uyarılar ve tavsiyelerde bulunmaktadır.

Bir sahabe Peygamberimize (a.s) devesini bağladıktan sonra mı yoksa bağlamadan önce mi tevekkül etmesi gerektiğini sorduğunda peygamberimiz şu cevabı vermiştir: “*Önce bağla sonra tevekkül et.*” (Tirmizi, Kıyame 60) Dolayısıyla tevekkül gerekli bütün gayret ve çabayı gösterdikten ve işin gerektirdiği tedbirleri aldıktan sonra neticenin Allah’a havale edilmesidir. Peygamberimiz hicret ederken önce yolculuğun bütün tehlikelerini hesaba katarak değerlendirme yapmış, düşmanın muhtemel tuzaklarını bertaraf etmek için gerekli tedbirleri almış sonra hicret yolculuğuna çıkmıştır. Sevr mağarasında düşman yaklaşınca telaşlanan Hz. Ebubekir’e (r.a) “*Üzülme! Allah bizimle beraberdir*” diyerek yol arkadaşını teskin etmiştir. Zira o beşer ölçüsünde gerekli tedbirleri almış, sonra da Rabbine tevekkül etmişti. Bunun gibi sefere çıkacağı zamanlarda da planlarını yapar, ona göre tedbir alır yola çıkardı.

Günlük hayatımızda da tedbirden sonra takdire müracaat etmeyi ilke edinmeliyiz. Bu inancımızın da verdiği bir yükümlülüktür. Evlerimizde yangın çıkmaması veya herhangi bir kazanın meydana gelmemesi için önlem almamız gerekir. Aksi takdirde meydana gelecek felaketin vebalinden kurtulamayız. Dünyadaki her şeyin belli bir dayanma gücü vardır. Eşyalara, araçlara istiap haddinden fazla yük yüklemek de tevekkül ile bağdaşmaz. Tabii afetlerin muhtemel hasarlarını hesap ederek ona göre evlerin inşa edilmesi tedbirdir. Bütün fiziki tedbirlerden sonra meydana gelecek olan ise takdirdir. İnsan tedbiri alıp takdire tevekkül eder. Bu da sünnetullahı göre davranmak demektir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاَجْعَلْ
لِيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا

De ki: “Rabbim! (Gireceğim yere) doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. (Çıkacağım yerden de) beni doğruluk ve esenlik içinde çıkar. Katından bana yardımcı bir kuvvet ver.”

İsrâ 17/80.

Tefsirlerde genellikle ayetteki “giriş” ile Resûlullah’ın hicret sırasında Medine’ye girişinin, “çıkış” ile de Mekke’den çıkışının kastedildiği belirtilmektedir. İbn Âşûr ayetin hicret yolculuğuna işaret ettiğini; Râzî ise namazla ilgili önceki ayetlerle münasebetini kurarak “giriş”i namaza başlama, “çıkış”ı da namazı bitirme şeklinde yorumlamış ve ayetin şöyle yorumlanmasını tercih etmiştir. Bu ayet, insanın bir yere girerken veya çıkarken, bir işe başlarken veya bitirirken daima her şeyin iyi ve düzgün gitmesi, dürüstçe yapılması, sonucunun hayır doğurması için çabalaması, niyetinin ve gönlünün bu yönde olması, ayrıca bunun için dua edip Allah’tan iyilik yönündeki çabalarında yardım dilemesi gerektiğine işaret etmektedir.

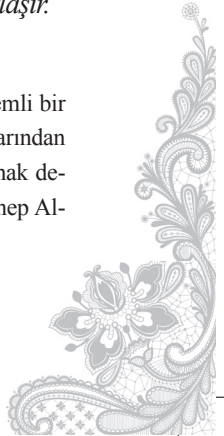
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ قَالَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ: بِسْمِ اللّٰهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، لَا حَوْلَ
وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ، يُقَالُ لَهُ: كُفِيَتْ، وَوُقِيَتْ، وَتَنَحَّى عَنْهُ الشَّيْطَانُ

“Kim, evinden çıkarken: Allah’ın adıyla çıkıyor, Allah’a güveniyorum. Günahlardan korunmaya güç yetirmek ve taate kuvvet bulmak, ancak Allah’ın tevfiik ve yardımıyla” derse kendisine ‘ihtiyaçların karşılandı, düşmanlarından korundun’ diye cevap verilir. Şeytan da kendisinden uzaklaşır.”

Ebu Dâvûd, Edeb 103; Tirmizî, Daavât 34.

Peygamber Efendimiz bu hadisinde evimizden çıkarken yapmamız gereken önemli bir duayı öğretmektedir. Bu dua sayesinde kişinin yardım göreceği ve şeytanın tuzaklarından korunacağı belirtilmektedir. Allah’a güvenip sığınmak, en sağlam barınakta korunmak demektir. Bu nedenle müslüman, sadece evinden çıkarken değil hayatının her anında hep Allah’a sığınmalı, O’na güvenmeli ve O’nun adı ile hareket etmelidir.

NİYETTE SAMİMİYET

Niyet kelime olarak ciddiyet, kararlılık göstermek, yönelmek, şu anda veya gelecekte arzuya uygun olan şeye meyiletmek gibi anlamlara gelir. Gazali niyetin “kalbin hemen veya gelecekte fayda sağlayacağına inandığı şeye yönelmesi” anlamına geldiği, gaflet içinde yapılan niyette ne az ne çok, hiç bir hayır olmadığı sadece sözdeki niyetin gerçekleşmeyeceği kanaatindedir. Din, niyeti Allah’ın rızasını kazanmak ve hükmüne uymak gayesiyle bir fiile irade ile yönelmeye tahsis etmiştir. Bu nedenle niyet lügat yönüyle bir işe azmetmek, dini olarak da Allah rızasını kazanmak için bir işi yapmaya kastetmektir. Niyet kalbin bir hal ve sıfatıdır. Kâmil Miras, kişinin her nevi hal ve hareketinin kıymetini, niyetinin türüne bağlar ve herkesin sevap ve azaba mazhariyetinin, niyet ettiği hayır ve şerden ibaret olduğunu ifade eder. Onun ifadesiyle, “Her nevi hareketimiz üzerinde niyetin pek büyük tesiri vardır. Kişilerin kendi iradeleriyle işledikleri fiiller ancak niyetle, yani kalbin karar vermesiyle oluşur. Hiçbir fiil kalbin karar vermesi dışında meydana gelmez. Bir işten elde edilecek menfaat ya da zarar niyete göredir. Vicdani temayüllerin, medeni münasebetlerimizin hayır ve şerre yakınlığında, fiil ve hareketin kabul ve terkine, iyi ve kötü oluşun yegâne mimarı niyettir.” “İnsan için niyetinin karşılığı vardır” sözü delaletiyle kişinin amelinden eline geçecek şeyin sadece niyetinden ibaret olduğu, hayır niyet etmişse hayır elde edeceğini, şer niyet etmişse şer elde edeceğini ifade eder. Konuyla ilgili olarak niyet-ihlas ilişkisi de mühimdir. Bir şeyin safiyetini gideren hususlardan arındırılması anlamına gelen ihlas, inançla, düşünceyle ve davranışla da ilişkilidir. Bu temel ayırım noktalarındaki arınma Allah’ın rızasının yönelmeyi, gücün kaynağını Allah’tan bilmeyi de ifade eder. Bu noktada niyet, yalnız ibadetlerde değil, âdemoğlunun her türlü dünyevi işinde de kendisi için bir kazanç kaynağı ve Allah’a (c.c) yaklaşma vesilesidir. Yapılacak işte, niyetin samimi yapılmasının zarureti yanında işin niyete uygun bir şekilde sonuçlandırılabilmesi için onu tamamlayan diğer başka hususların da olması gerekir. Niyetle birlikte bulunması gerekli diğer hususlar: Bilgi, beceri (kabiliyet), eylem ve eylemi devam ettirebilme sorumluluğudur. Gerçekten istenmediği için içtenlikten (samimiyetten) yoksun olan ya da ezberlendiği veya şartlandırıldığı için üzerinde düşünülmeyen bu nedenle de kendi başına, eylemden kopuk, boş bir sözün ötesine geçemeyen bir niyet, sadece sözde bir niyet olarak sonuç vermez. Niyet edilen eylem veya amel, ihlasın (samimiyet) yanı sıra üzerinde düşünülmüş, amel ile bağlı kurulmuş, bilgi ve beceri ile desteklenmişse yerinde bir niyettir, değilse boşluk doldurmayan, istenilen sonuca ulaştırmayan, işin akim kalmasına sebep olan, ortada kalmış kalbi bir meyildir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ
الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا

“Böylece, sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız ve Peygamber de size bir şahit (ve örnek) olsun diye sizi orta bir ümmet yaptık.”

Bakara 2/143.

Allah, müslümanları vasat/orta bir ümmet diye tarif etmiştir. Onları sırat-ı müstakim yani “her türlü eğrilik, aşırılık ve sapıklıktan uzak, dosdoğru, adaletli, ölçülü, ılımlı ve dengeli bir yol, bir inanç ve yaşama biçimi” üzere kılmıştır. Vasat ümmet, “her tür aşırılık, ruhbanlık ve dünyevileşmelerden uzak, itidal ehli bir ümmet” anlamındadır. İslam dini bütün bu aşırılıkları reddederek ılımlı ve dengeli bir din ve dünya anlayışı getirdi; bu anlayışa uygun bir toplum yapısı gerçekleştirdi. Böyle bir topluma “vasat ümmet”, onun izlediği yola da “sırat-ı müstakim” dedi. Allah, Muhammed ümmetini, din ve dünya konusunda her türlü aşırılıklardan uzak, akıllı, itidalli, adaletli ve dengeli bir ümmet kılmış; bu ölçülere göre oluşmuş görüş ve inançlarıyla, fitratı bozulmamış her insanın kolaylıkla takip edebileceği sadelikte güzel ahlak ve yaşayışlarıyla onları bütün insanlara şahid/delil/örnek bir nesil kılmıştır.

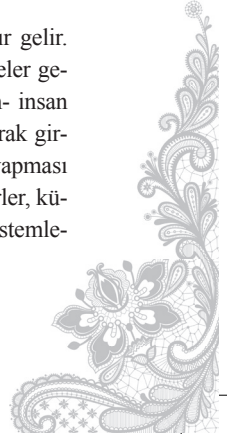
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ، يُضْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي
كَافِرًا، أَوْ يُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُضْبِحُ كَافِرًا، يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا

“Salih amellerde acele ediniz. Zira yakın bir gelecekte karanlık geceler gibi birtakım fitneler ortalığı kaplayacaktır. O zamanda insan, mümin olarak sabahlar; kâfir olarak geceler; mümin olarak geceler; kâfir olarak sabahlar. Dinini küçük bir dünyalığa satar.”

Müslim, İman 186.

İyilik yapmayı, faydalı iş görmeyi nefis ve şeytan istemez, bu onlara çok ağır gelir. Onun için de bu tür işlerin daima geciktirilmesini isterler. Oysa gelecek günlerin neler getireceği hiç belli olmaz. Bazen öyle olumsuzluklar ortaya çıkar ki, -Allah korusun- insan mümin olarak sabahlamışken o günün akşamına kâfir olarak girer veya mümin olarak girdiği gecenin sabahına kâfir olarak çıkar. Böyle bir zeminde kimse ne yaptığını, ne yapması lâzım geldiğini bilemez. Din gibi, iman gibi dünyalara değişilemeyecek kutsal değerler, küçük dünyevi karşılıklara satılır, peşkeş çekilir. Öz değerlere yabancı ve düşman sistemlerin hükmü altında kalınabilir.

VASAT ÜMMET

Rabbimiz şöyle buyuruyor: “*Böylece, sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız ve Peygamber de size bir şahit (ve örnek) olsun diye sizi orta bir ümmet yaptık. Her ne kadar Allah’ın doğru yolu gösterdiği kimselerden başkasına ağır gelse de biz, yönelmekte olduğun ciheti ancak Resüle tabi olanlarla, gerisin geriye dönecekleri ayırt edelim diye kible yaptık. Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir.*” (Bakara, 2/143) Dilediğini dosdoğru yola ileten Allah, bu cümleden olmak üzere müslümanları ‘vasat ümmet’ yapmıştır. “Sırat-i müstakim”, her türlü eğrilik, aşırılık ve sapıklıktan uzak, dosdoğru, adaletli, ölçülü, ılımlı ve dengeli bir yol, bir inanç ve yaşama biçimi anlamına gelir. “Vasat ümmet” de aynı şekilde ifrat ve tefritten korunarak inancında, ahlakında, her türlü tutum ve davranışlarında doğruluk, dürüstlük ve adalet çizgisinde kalmayı başaran dengeli, sağduyulu, ölçülü, insafli ve uyumlu nesil, toplum anlamına gelir. Buradaki vasat kelimesi hem maddi ve bedensel tutkulara kapılmaktan, zevk ve sefahate dalmaktan hem de bedensel ve dünyevi ihtiyaçları reddederek bir tür ruhbanlık hayatına kendini kaptırmaktan korunan şekilde açıklanmıştır. İslam’dan önceki dönemlerde genellikle Yahudiler ve müşrik Araplar gibi bazı toplumlar maneviyattan tamamen uzaklaşarak dünyevileşmişler, materyalist bir hayat anlayışına sapsmışlardı. Hıristiyanlar, Mecusiler ve çeşitli Hint tarikatlarına mensup olanlar gibi bazı toplumlar da dünyevi ve bedensel lezzetlerden tamamen vazgeçerek kendilerini koyu bir ruhaniyete kaptırmışlardı. İşte dinimiz bütün bu aşırılıkları reddederek ılımlı ve dengeli bir din ve dünya anlayışı getirmiş, bu anlayışa uygun bir cemiyet yapısı gerçekleştirmiştir. Bu özelliklere sahip topluma vasat ümmet, onun takip ettiği yola da sırat-ı müstakim ismini vermiştir.

İnanç ve yaşam konusunda orta yolu tercih eden İslam inancı ibadet hususunda da itidalli davranmaya özen göstermiştir. İbadetin kıvamında ve bıkkınlığa sebebiyet vermeyecek ölçüde yapılmasını, dünya hayatıyla ilgili görev ve yükümlülüklerin ibadet nedeniyle aksatılmamasının önlemini almıştır. Bu çalışma hayatında olduğu gibi aile hayatında da geçerli olan bir kıstastır. İş için ibadetten vazgeçilmeyeceği gibi ibadete yoğunlaşıp işleri aksatmanın da uygun olmadığını belirtmiştir. Aile hayatında eş, çocuk ve anne-baba görevlerinin aksatılması istenmez. Zira meşru sınırlar içinde aile ve iş hayatının gereklerini yerine getirmek de ibadet olarak değerlendirilir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالْعَصْرَانَ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

“Andolsun zamana ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de salih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değildir).”

Asr 103/1-3.

Zaman Allah'ın yaratma, yönetme, yok etme, rızık verme, alçaltma, yüceltme gibi kendi varlığını ve sonsuz kudretini gösteren fiillerinin tecelli ettiği bir varlık şartı olması yanında, insan bakımından da hayatını içinde geçirdiği ve her türlü eylemlerini gerçekleştirebildiği bir imkân ve fırsatlar alanıdır. Yüce Allah böyle kıymetli bir gerçeklik ve imkân üzerine yemin ederek zamanın önemine dikkat çekmiş; onu iyi değerlendirmeyen insanın sonunun, 2. ayetteki deyimiyile hüsrân/ziyan olacağını hatırlatmıştır. Burada “ziyan”la ahiret azabı kastedilmiştir. Çünkü zamanı ve ömrü boşa geçirmiş insan için en büyük ziyan odur (bk. *İbn Âşûr, XXX/531*). Surede bu ziyandan ancak şu dört özelliğe sahip olanların kurtulacağı ifade edilmiştir: a) Samimi bir şekilde iman etmek b) Salih amel işlemek c) Hakkı tavsiye etmek d) Sabrı tavsiye etmek. İnsan, iman ve salih amel sayesinde Allah'ın hakkını, hakkı ve sabrı tavsiye ile de kulların hakkını ödemiş olur.

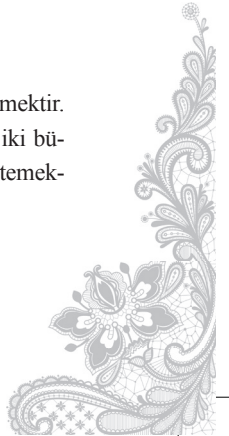
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

“İki nimet vardır ki, insanların çoğu bu nimetleri kullanmakta aldanmıştır: Sıhhat ve boş vakit.”

Buhâri, Rikak 1.

Sıhhat ve boş vakit akıllıca değerlendirilirse, kul için iki dünya mutluluğu demektir. Çoğu kişi vakitlerini faydasız işlerle, sıhhatlerini de zararlı şeylerle heder eder. Bu iki büyük nimetin kıymetini bilemez. İslamiyet, vaktin ve sıhhatin değerlendirilmesini istemektedir. Çünkü ömür sermayesi sadece bir defa kullanılabilir.

İBNÜ'L-VAKT (VAKTİN SAHİBİ OLMAK)

Zaman, geçmişten günümüze geleceğin ilerlemesi olarak tanımlanmakta fakat tek ve geçerli bir tanıma henüz ulaşılamamaktadır. Bilinen bir gerçek olarak Allah'ın kullarına bahsettiği en değerli kaynaktır. Zamanın kıymeti onu ölçülü ve bilinçli kullanmakla takdir edilir. Kişi zamana hükmettiği ölçüde zamanı kendine ait kılarken, boş/boşa geçen haliyle zaman, kişiye ait değildir. Ancak iş, ibadet ve istirahat saatlerini disipline ederek zamanının sahibi olunur. İnsan, her nefes alış-verişiyle, saniye saniye ömründen tüketmekte, karşılayacağı mukadder sona doğru adımlarını atmakta, "hayatın soluk alış-verişi ile nefesleri arasında kendini yaşıyor sanırken kefenler dokumaktadır." İnsan bu onulmaz hüznünün yarasını "ibnu'l-vakt" (vaktin oğlu) olarak hayatı yaşamakla sarmalı, içinde bulunduğu halin kıymetini bilmelidir.

Yaşadığımız hayat, zamanı değerlendirme engellerimizi gittikçe çoğaltmakta, ahir hayattaki hesabı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle müslüman bilinci zamanı göğsünün üzerinde taşımalı, geçip gidenin zaman değil kendi ömrü olduğunun şuurunda olmalıdır. Zamanı değerlendirmede en büyük engellerimiz, iletişim araçları (televizyon, tablet, bilgisayar, telefon), sınırsız ve fütursuz eğlence kültürü, kötü bir çevre, yanlış arkadaş seçimi, dozu ayarlanamayan uyku, öncelikleri belirleyememek, kararsızlık, işleri ertelemek, faydalı, anlamlı meşguliyet edinmemek ve hayatın bir emanet olduğunun bilincini, hesaba çekilme tedirginliğini kaybetmektir. Ancak ölümü idrak eden bir insan zamanını değerlendirme endişesi taşır ve değerlendirir. İnsana verilen her şey gibi zaman da Allah'ın mülküdür. Bu nedenle zamanı Allah adına tasarruf edip, insana sınırlı ve hesaplı bir şekilde verildiğini akletmek gerekir. İnsanın zamandan bütün istifadesi onunla kurduğu ilişkinin niteliğine, kıymet derecesine bağlıdır. Zaman kimsenin tasarrufunda olmayıp, herkese adil paylaştırılmış, geri döndürülemeyen, biriktirilemeyen, ödünç alınamayan bir kaynaktır. Bu nedenle insanlar arasındaki nitelik farkı, sahip oldukları zamanla değil bunu nasıl kullandıklarıyla ortaya çıkar. İlahi irşat bize zamanı nasıl değerlendirmemiz gerektiği yönünde tedbirler, tavsiyeler sunar. (*İnşirah, 94/7-8; Asr; 103/1-3*) Mümin kişi, zamanı değerlendirme endişesiyle kendini bir programa bağlar, meşguliyetlerini iradi olarak seçer ve bir gayeye binaen yapar. Bu noktada helal kazanç ve nefis muhasebesi müminde yaşam gayesi olmalı, günlük hayat tanziminde sünneti modellemeli, dua ve zikir vird haline getirerek Allah'la beraberlik bilinci kazanmalıdır. Çünkü dua ve zikir, mümine zamanını manen diri kılmasını sağlayan bir disiplindir. Dua ve zikri çok olanın her anı ve davranışı mümince bir bilinç, bilgece bir tavır yüklüdür. Her daim yanımızda gezen, fakat ne zaman elimizden tutacağını bilmediğimiz, her türlü dünya planlarımızın önüne geçen ölüm gelmeden hayatın her anına sahip çıkmaya gayret etmeli, birlikteliklerimizi ve ayrılışlarımızı Allah için, selam ve asr suresiyle nurlandırmalıyız.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

“Kim azgınlık eder ve dünya hayatını tercih ederse, şüphesiz, cehennem onun sığınağıdır. Kim de, Rabbinin huzurunda duracağı günden korkar ve nefisini kötü arzularından alıkoyarsa, şüphesiz, cennet onun sığınağıdır.”

Naziât 79/37–41.

Kıyamet gününde insanlar mutlu ve bedbaht olarak iki kısma ayrılacaktır. İradesiyle dünyayı ahirete tercih edip ömrünü inkâr, isyan ve taşkınlıkla geçirerek iman etmeyip günahları için tövbe etmeden Allah’ın huzuruna çıkanlar bedbahtlardır. Bunların barınacakları yer ise cehennemdir. Rabbinin huzurunda hesap vereceğine inanan ve o huzura günahkâr olarak çıkmaktan korkarak nefisini kötülüklerden sakındıranlar ise bahtiyar kimselerdir. Bunların barınacakları yer ise cennettir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ

“Cehennem, nefse hoş gelen şeylerle kuşatılmış; cennet ise, nefsin istemediği şeylerle çepeçevre sarılmıştır.”

Buhâri, Rikak 28; Müslim, Cennet 1.

Cehennem nefse hoş gelen haramlarla sarılıp süslenmiştir. Nefsin dine ters olan istekleri yerine getirilirse, gidilecek yer cehennemdir. Aşırı istekler, peşine düşenleri örümcek ağı gibi cehenneme çeker götürür. Bunların nefse hoş gelmesine aldanmamak gerekir. Çünkü arkası ateştir, azaptır. Cennet ise, ebedî mutluluk yurdudur. Ona nefis açısından bakıldığı zaman, başlangıçta nefsin hiç de hoşlanmadığı ibadet, fazilet ve fedakârlıklarla perdelendiği görülür. İnsan nefsi, bu güçlülere katlanmak istemez. Ancak gerçek mutluluk, geçici zorluklara katlanıp o perdeleri aralayabilmektedir.

TUĞYAN

Sözlükte azmak, sapmak, taşmak anlamına gelen tuğyan (tağy), Kur'ân-ı Kerim'de türevleriyle birlikte otuz dokuz yerde geçmektedir. Suyun kabarıp taşması, gözün yöneldiği istikametten veya hedeften başka tarafa kayması, terazinin dengesinden saptırıldığı için eksik tartması, Ad ve Semud kavimlerini isyanları yüzünden helâk eden şiddetli yer sarsıntısı, büyük deprem bunlardan bazılarıdır. Tuğyan kavramı yer aldığı diğer ayetlerde genellikle, gerçekten haberdar olduktan sonra meşru sınırları aşır azmak manasında insanların dini ve ahlaki alanlardaki her türlü sapkınlığını, zulüm, haksızlık ve tecavüzlerini ifade eder. Tarih boyunca ilahi davete sürekli karşı çıkarak inkâr zihniyetinin sembolü haline gelen Firavun ve taraftarlarının gösterdikleri azgınlıklara çeşitli ayetlerde tuğyan kelimesiyle atıfta bulunulmuş, bu kavram onların her türlü olumsuz davranışlarını açıklayan bir terim olarak kullanılmıştır. (Taha 20/24, 43, 45; Naziat 79/17; Fecr 89/11). Beş ayette tuğyan ile küfür kelimeleri birbirinin tamamlayıcısı olarak zikredilmiştir (Mâide 5/64, 68; İsrâ 17/60; Kehf 18/80; Şems 91/11). Aynı kavramın yer aldığı birçok ayette ise insanların tuğyan halinde iken âdeta kör gibi davrandıklarını, azgınlıkları içinde bilinçsizce bocaladıklarını belirtmek üzere “ya‘mehûn” ifadesiyle nitelendikleri görülmektedir.

Rabbimiz tuğyana sapan kimselerin akıbetini şöyle beyan buyurmaktadır. “*Kim azgınlık eder ve dünya hayatını tercih ederse, şüphesiz, cehennem onun sığınağıdır. Kim de, Rabbinin huzurunda duracağından korkar ve nefsinin arzularından alıkoysa, şüphesiz, cennet onun sığınağıdır.*” (Naziat 79/37-41) Tuğyana götüren sebeplerin başında dünya hayatının kontrolsüz, ilkesiz, bencil ve çıkar üzerine inşa edilmesi gelmektedir. Ahireti hesaba katmadan, yapılan her bir davranışın hesabının verileceği düşünülmeden sürdürülen hayat İslam ve iman ile bağdaşmayan bir yola sapmaktır. Bu sapmaların neticesinde meydana gelen sapkın ruh hali, insanı yanlış davranışlara sevk eder. Anne babaya karşı gelmeyi, onları tahkir etmeyi yüce kitabımız tuğyan sıfatının bir tezahürü olarak beyan etmektedir. (Kehf, 18/80) Aşırı dünya sevgisiyle mal hırsı, şiddetli öfke ve kin, kendisini yeterli ve yetkin görmek tuğyana sevk eden sebepler arasındadır. “*Hayır, insan kendini yeterli gördüğü için mutlaka azgınlık eder.*” (Alak 96/6,7)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ

“Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü/sorumlu kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararındır.”

Bakara 2/286.

Ayet, İslam dininin temel prensiplerinden biri olan “kolaylık” ilkesini dile getirmekte; esasen Allah’a kulluğun güç olmadığını, çünkü Allah’ın kullarına güçlerini aşan yükümlülükler buyurmadığını açıkça ortaya koymaktadır. İnsanların kader ve fiillerinde kendi rollerinin de bulunduğunu ifade eden “lehinde olanı da kendi kazandığıdır, aleyhinde olanı da kendi kazandığıdır” cümlesi, Maturidî mezhebine göre şöyle açıklanmıştır: Allah Teâlâ kullarına irade, kudret ve güç vermiştir. Bu irade ve kudret yaratılmıştır. Hem hayır hem de şer için işler ve bu manada “külli” niteliklidir. Külli irade ve kudretin, hayır ve şerden birine sarf edilmesi ise cüz’î niteliklidir. Cüz’î kudret, cüz’î iradedir. Buna kesinleşmiş ve fiile yönelmiş azim (azm-i musammem) ve kesb de denir. Kesb fiilin aslını (yok iken var olmasını, yaratılmasını) değil, vasfını (hayır veya şer olmasını) etkiler. İşte beşeri sorumluluk da bu kesbe dayanır. “Kul kâsibdir, Allah da hâlıktır” veya “Kul kesb eder, Allah da halk eder” cümlesi bu gerçeğin vecizeleşmiş şeklidir.(bk. *Bakara 2/7*).

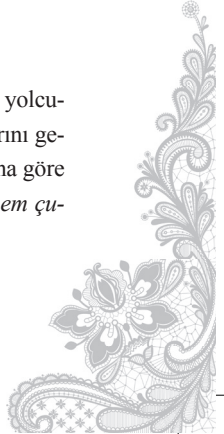
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةً، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى مَعَهُ وَاحِدٌ: يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ
وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ

“Ölüyü (kabre kadar) üç şey takip eder: Çoluk-çocuğu, malı ve ameli. Bunlardan ikisi döner, biri kalır. Çoluk-çocuğu ve malı döner, ameli (kendisiyle) kalır.”

Buhâri, Rikak 42; Müslim, Zühd 5.

Her canlı ölümü tadar. Ölen insan kabre kadar uğurlanır. Hadisimiz bu mecburi yolculukta ölünün arkasından kabre kadar gidenleri saymaktadır. İnsan, malını ve yakınlarını geride bırakır. Sadece hayatı boyunca yaptıklarını yani amelini beraberinde götürür. Ona göre de muameleye tâbi tutulur. “*Kabir ya cennet bahçelerinden bir bahçe yahut cehennem çukurlarından bir çukurdur*” hadisi, bu muamelenin nasıl olacağını ifade eder.

KİŞİ GÜCÜNÜN YETTİĞİNDEN SORUMLUDUR

Sorumluluk, insanın üzerine düşen vazifeleri yerine getirebilmesi, bu vazifelere uyum sağlayabilmesi, yerine getirmediği takdirde, tüm varlık üzerindeki etkilerinin sonuçlarını üstlenmesi ve kendi davranışının sonuçlarına sahip çıkabilme becerisi demektir. İnsan uzuvlarından sadır olan her bir fiil ve davranıştan hesaba çekilecektir. Kalp, inandığı, düşündüğü, planladığı, yapmaya azmettiği şeylerden, göz, gördüğü ve baktığı, kulak, duyduğu ve işittiği şeylerden sorgulanacaktır. İnsanın bilinçli olarak yaptığı her iş ameldir. Dolayısıyla insan dünyada bilerek ne yaparsa ondan sorumludur. Yaptığı iyi ve yararlı ise bunun mükâfatını, kötü ve zararlı ise cezasını göreceklerdir. Bununla beraber, yaratılmış her şey bir kader üzere, kendi gücünün miktarınca emredilene uyar, vazifesine ram olur. İnsanlara dünya adıyla maruf imtihan meydana getiren kuvvetleri nispetinde teklifte bulunmuş, her insanın takati dahilinde Allah'ın bütün emirlerini işlemek, bütün yasaklarından sakınmak sorumluluğu yüklenmiştir. İnsan bu gerçeğe sadâkati nispetinde, iradesini zaafa uğratacak, yoracak, zayıflatacak eylemlerden kaçınırsa yükünü rahatlıkla taşıyabilecek ve dünyadan yüzünün akıyla ayrılacaktır. İslam sorumluluğu kişinin ehliyet ve gücüyle orantılı kılmıştır. İbadet ve itaat güç yetirilebilen miktar ve ölçüde emredilmiştir. Onun için bir kişinin bütün güzel amelleri yapmakla yükümlü olması gerekmemektedir. Zengin olmayan kişinin zekât vermekten sorumlu olmayacağı gibi dünyanın ıssız bir köşesinde yaşayan ve toplum hayatından habersiz olan bir insan, mücerret aklı ile (kendisine ilâhî emirler ulaşmamış, peygamberlik nuruna muhatap olamamış, rehbersiz, bir akıl) hangi hakikatleri bilmeye güç yetirebilirse, sadece onlardan sorumludur. Çünkü Allah kulunu, güçsüz düşürecek veya sıkıntıya sokacak herhangi bir şeyle sorumlu tutmamış, gücünün yettiği ile mükellef tutmuştur. *“Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez...” (Bakara, 2/185)*

Din kolaylıktır. Bu nedenle Allah'ın kullarına bahşettiği güç ve takat onlara emrettiği görevlerden daha fazladır. Bu sayede insan, dinin emirlerine ilişkin vazifesini yaptıktan sonra dünya ve dünyaya dair her türlü mubah eylemi işleyebilmektedir. Sorumluluk iradeye zahmet yüklese de her yüklenen sorumluluk ona güç yetirebilme şartına bağlıdır. Her insanın güç ve takati farklı olduğundan, gücü ve kapasitesi fazla olanın sorumluluk derecesi fazla olmaktadır. Adalet ve eşitlik de bu şekilde gerçekleşmiş olmaktadır. Rabbimiz insanın ruhsal bünyesindeki istek ve ihtiyaçlarına uygun hükümler göndermiş, itaati ve sığınma insiyakını fitrata yerleştirmiştir. Kişi itaat ettiği ölçüde vesvese ve endişelerinden arınır, Allah'ın rızasına uygun olan, kurtuluşa hizmet eden, hayra yarar iyi ve faydalı amelleri işlemekle ve yasaklardan sakınmakla varlık amacını gerçekleştirmiş olur. Fakat bu, her müminin her salih ameli yapmakla yükümlü olduğu anlamına gelmemektedir. Takatin yettiği ölçüde İslam'ı yaşamak mümin hayatına sunulmuş bir kolaylık olarak değerlendirilebilir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا
تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa öylece sakının. Ve ancak Müslümanlar olarak ölüň.”

Âl-i İmran 3/102.

Ayette geçen takva kelimesini Abdullah b. Mes‘ûd: “Allah’a âsi olmayıp itaat etmek, nankör olmayıp şükretmek ve O’nu unutmaksızın hep hatırdı tutmak” şeklinde açıklamıştır (*Hâkim, Müstedrek, II/294; bk. Bakara 2/197*). Tefsirlerde anlatıldığına göre bu ayet indiğinde sahabiler, Allah’a karşı gereği gibi saygılı olma konusunda endişeye kapılmışlar, bir yandan hiç kimsenin bunu hakkıyla yerine getiremeyeceğini söyleyip bir yandan da kendilerini aşırı derecede ibadete vermişler, bunun üzerine, “gücünüz yettiğince Allah’a saygısızlıktan sakının” (*Tegâbüin 64/16*) mealindeki ayet inmiştir. Ayrıca ayet, mümin olarak Allah’ın huzuruna gitmenin gereğini bildirmektedir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ

“Her kul öldüğü hâl (amel) üzere diriltilir.”

Müslim, Cennet 83.

Camide ibadet ederken ölmek de var, meyhanede kafa çekerken ölmek de... Helalinden rızıkını kazanmak için çalışırken iş başında ölmek de var, başkasının malını aşırırken ölmek de... Allah diyerek ölmek de var, etrafa küfürler yağdırarak ölmek de. Salihler meclisinde ölmek de var, fasıklar arasında ölmek de... Bütün bunlar düşünülünce, dili güzel kelimeler söylemeye alıştırmak ve günü hayır üzere geçirmeye gayret etmek demek, ölümü uygun bir şekilde karşılamaya çalışmak demektir.

NASIL YAŞARSANIZ ÖYLE ÖLÜRSÜNÜZ

“Ya Rabbi sonumuzu hayreyle” duasını sıkça duymuşuzdur. Çünkü önemli olan bu hayattan hayır üzere veda etmektir. Cenaze namazındaki duada da “Ya Rabbi! Bizden hayat bahsettiklerini İslam üzere yaşat, vefat ettirdiklerini de iman üzere vefat ettir” diye dua ederiz. Ve yine bizim kültürümüzde “son gülen iyi güler” diye darb-ı mesel olmuş bir söz vardır. Bu söz hayatın sonunda da mutlu bir ruh haliyle veda etmeyi çağırır. O halde bütün hayat serüvenini son andaki hali düşünerek yaşayan insan mutlu bir sonu yakalayabilir. Dünyaya bakışımız ne ise ahirete varışımız da ona göre olacaktır. Dünya hayatını ahirette hesap verecek bir anlayışla yaşayan ve ahireti hesaba katarak tutum, davranış ve söylemlerine dikkat eden bunun karşılığını bu ölçüde alacaktır. Abdullah b. Ömer (r.a) Peygamberimizin (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor: “*Dünyada bir garip veya bir yolcu gibi ol ve kendini (bir an) kabir ehlinde say*” (Tirmizi, Zühd 25) Yani düşün ki kabirdesin, dünyada sahip oldukların dünyada kalmış ve sen yaptıklarınla baş başa kalmışsın. Ancak dünya hayatında tercih etmiş olduğun yaşantına göre muamele göreceksin. Allah’a ve ahirete inanmış bir mümin, iman edenlere gösterilecek olan karşılaşmayla karşılaşacaktır. Zira iman ile yaşamış, iman üzere ölmüş ve imanlı dirilecektir. İman mağfîret olunmak için bir imkândır. Çünkü Allah Teâlâ kullarından şirke bulaşmamış olanları affedeceğinin müjdesini vermektedir. Fakat inkâr üzere bir hayat tarzını benimsemiş olan inkâr üzere can verecek ve inkârcı olarak dirilecek ve küfür ehli içinde hesaba çekilecek ve yaptıklarının karşılığını alacaktır. Nifak üzere yaşayanlar yani görünürde müslüman olan fakat kalplerinden inkâr taşıyanlar ise münafık olarak can verecek ve münafık olarak ahirete uyanacaktır. Bunlar da inanmayanların tabii olduğu muameleyi göreceklendir.

Müslüman olduğu halde imani bir sorumluk ile hayatı yaşamayan, günahkâr bir hayatı tercih edenler de günahkâr olarak ruhlarını teslim edecek ve günahkâr olarak dirileceklerdir. Allah Teâlâ dilerse affedecek dilerse yaptıklarının cezasını verecektir. Bu dünyada Allah’ın iman çağrısına gözünü kapayan kimse ahirette de âmâ olarak dirilecektir. *Her kim de benim zikrimden (Kur’an’dan) yüz çevirirse, mutlaka ona dar bir geçim vardır. Bir de onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz.*” (Taha, 20/124) Hayattaki tercihlerimiz ahiretteki halimizin işaretidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَّ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا
أَخْرَجْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقُ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ

“Herhangi birinize ölüm gelip de, “Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!” demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın.”

Münâfikûn 63/10.

Kur'an'da, yer yer dünyaya aşırı düşkünlük göstermenin tehlikelerine ve dünya hayatının varlık sebebi olan imtihana değinilir. İnsan kendisini dünya telâşının anafuruna kaptırsa, ahiret için bir şeyler yapmak gerektiğine inansa bile, henüz önünde uzun bir ömür bulunduğunu düşünüp, varlık amacına ilişkin görevlerini ileriye/sonraya erteleme yanılığısına kapılır. Değişmez gerçek olan ölümle yüz yüze geldiği zaman ise kendisine ek süre verilmesi için Allah'a yalvarır. Ama sınav süresi dolmuştur (bk. Müminûn 23/99-100).

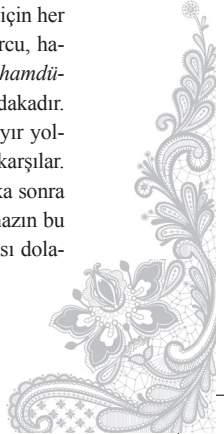
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يُضْبِحُ عَلَىٰ كُلِّ سَلَامٍ مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ
صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ
صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ،
وَيُجْزَىٰ مِنْ ذَلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الصُّحَىٰ

“Her birinizin her bir eklemi (ve kemiği) için bir sadaka gerekir. Binaenaleyh her tesbih sadakadır; her hamd sadakadır; her tehlil sadakadır; her tekbir sadakadır. İyiliği tavsiye etmek sadakadır; kötülükten sakındırmak sadakadır. Kulun kuşluk vakti kılacağı iki rekât namaz bütün bunları karşılar.”

Müslim, Müsâfirîn 84, Zekât 56.

İnsan vücudundaki her mafsâl (eklem) için bir sadaka vardır. Yani herkesin bu mafsallar için her gün bu kadar sadaka vermesi gerekmektedir. İlk bakışta, çok yüklü gözükene bu sadaka borcu, hadisimizdeki açıklama ile oldukça kolaylaşmaktadır. Söylenecek her *sübhanallah* (tesbih), *elhamdülillah* (tahmid), *lâ ilahe illallah* (tehlil) ve *Allahuekber* (tekbir) kelimeleri ayrı ayrı birer sadakadır. İyiliği emretmek, bir kötülükten nehyetmek birer sadakadır. Gördüğü üzere dinimizde hayır yolları sayılamayacak kadar sınırsızdır. Bir de kuşluk namazı vardır ki tek başına bu sadakayı karşılar. Kuşluk namazı, iki rekât ile sekiz rekât arasındagüneşin doğuşundan yaklaşık kırk beş dakika sonra başlayıp zevâl vaktine yarım saat kalıncaya kadar devam eden zaman içinde kılınır. Bu namazın bu kadar faziletli oluşu, muhtemelen, bu zaman kesiminin herhangi bir namazın vakti olmaması dolayısıyla çoğu kişinin ibadeti düşünmemesindedir.

SADAKA KABUL EDİLEN FİLLER

Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için ihtiyaç sahiplerine yapılan gönüllü veya dinen zorunlu maddi yardımlar, bu çerçevede verilen para ve eşyaya sadaka denir. Kur'an insana edindiği malın gerçek sahibinin Allah olduğunu, bunu kendi başarısının ürünü olarak görmemesi gerektiğini ve kendisine imtihan amacıyla bir lütuf ve emanet olarak verildiğini hatırlatır. (*Âl-i İmran* 3/26; *Enfâl* 8/28; *Nur* 24/33). Birçok ayet ve hadiste zengin müminlerin malında fakirler ve ihtiyaç sahipleri için hak/pay olduğu bildirilir. (Meâric 70/24-25; Buhari, İlim 6; Müslim İman, 10) Beş tür sadaka vardır: **1.** İslam'ın beş şartından biri ve farz ibadet olan sadaka (*zekât*). **2.** Bedenin zekâtı olmak üzere ramazan ayının sonunda yerine getirilmesi vacip olan sadaka-i fitr (*fitre*). **3.** Kişinin adadığı adak gereğince hayır yolunda yapılması vacip olan harcama (*adak sebebiyle tasadduk*). **4.** Belirli suç veya hataların telâfisi amacıyla Allah hakkı olarak ifası farz olan *fidye* ve *kefare*t kapsamındaki sadaka. **5.** Gönüllü bağış. (*Tatavvu sadakası*)

İslami gelenekte mutlak biçimde kullanıldığında sadaka kavramının öncelikle belirli bir vecibe tarzında olmayan gönüllü bağış manası akla gelir. Nafile ibadet niteliğindeki bu sadakalar genellikle maddi bir değer için ihtiyaç sahibine *hibe* edilmesi yoluyla gerçekleşir. Bununla birlikte kredi ihtiyacı içinde olan bir kişiye *faizsiz borç verme* (*karz-ı hasen*), *başkasını bir eşyadan karşılıksız yararlandırma* (*âriyet*) vb. yollarla yapılan iyilikler de bir tür sadaka sayılır. Cami, okul, köprü, aşevi, han, hamam gibi sosyal içerikli hizmetler veren hayır tesislerini oluşturulması "sadaka-i cariyeh" (sürekli, kalıcı hayır) bağlamında özel bir öneme sahiptir.

Tatavvu sadakası (gönüllü bağış) normal şartlarda müstehap iken bazı durumlarda dini bir yükümlülük haline gelebilir ve yeterli düzeyde tasaddukta bulunulmaması halinde toplumda meydana gelecek olumsuzluklardan bütün imkân sahipleri sorumlu olur. Bununla birlikte sadaka sadece zenginlere düşen bir görev olmayıp muhtaçların da imkânları ölçüsünde kendilerinden daha muhtaç kişileri gözetmeye çalışması, dayanışma duyarlılığını ve iyi bir müslüman olma bilincini canlı tutması açısından önem arz eder. Öte yandan sadaka kavramı Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaya vesile olan her türlü hayırlı söz ve eylemi içine alacak geniş bir kapsamda kullanılır. Diğerkâmlık ve yardım duygusu ile yapılabilecek işler maddi imkânla sınırlı olmayıp samimiyet ve dürüstlük temeline dayalı her davranış sevap vesilesidir. Nitekim kişinin kendi ailesinin nafakasını temin etmesi, misafirlerine ikramda bulunması, meyvelerinden başkalarının faydalanacağı ağaç dikmesi, kötülüklerle mücadele edip iyilikleri tavsiye etmesi, din kardeşine selam vermesi, güzel söz söylemesi, güler yüz göstermesi, özrüklü kişilere yardım etmesi, cemaatle namaza katılmak için yürütmesi, insanlara zarar veren bir nesneyi yoldan kaldırması gibi iyi davranışlar dini literatürde sadaka olarak nitelendirilmiştir. (Müsned, V, 154, 167, 178; Buhari, Mezalim 24; Cihat 72, 128; Sulh 11; Edep 34; Tirmizî, Birr 36; Ebu Davud, Tatavvu 12)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا
فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“O, yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah’tır. Güzel isimler O’nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O’nu tesbih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”

Haşr 59/24.

Cenâb-ı Hak, “Allah” ismini en başa koyarak kendisinin bazı isim ve sıfatlarını özellikle almakta, ardından en güzel isimlerin kendisine ait olduğunu hatırlatmaktadır. Ayette, önce Allah Teâlâ’nın yaratıcı olduğuna, sonra ilminin sınırsızlığına, hemen bunların ardından da en güzel isimlerin ona mahsus olduğuna işaret edilmektedir. Bu isimlerden Hâlik/takdir ettiği gibi yaratan, Bâri’/örneği olmadan yaratan, yaratmanın bütün evrelerindeki inceliklerin asıl kaynağı anlamına gelir. Musavvir/biçim ve özellik veren, yarattıklarının maddi-mânevi, duyularla algılanan-algılanamayan bütün şekil ve hususiyetlerini belirleyen, Esmâ-i hüsnâ/en güzel isimler ise, “Allah Teâlâ’nın en güzel niteliklerine ve en mükemmel anlamlara delâlet eden isimleri” demektir.

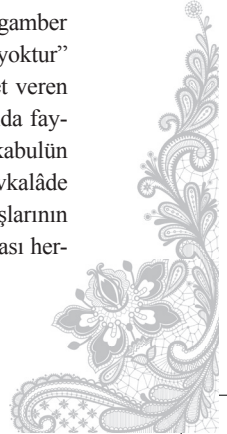
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَذْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

“İman yetmiş (veya altmış) küsur özelliştir (şubedir). En yükseği, ‘Allah’tan başka ilah yoktur’ demek; en aşağısı ise, eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür.”

Müslim, İman 58.

“Lâ ilahe illallah” demekten, yoldaki eziyet veren şeyleri gidermeye kadar uzanan bu çizgi teori ile pratik, düşünce ile uygulama kısacası din ile dünya ayrılmazlığıdır. Peygamber Efendimiz, kalpteki tevhid inancının sözlü ifadesi demek olan “Allah’tan başka ilah yoktur” ikrarının en yüksek ve en üstün iman görüntüsü olduğunu söylüyor. Yoldan, eziyet veren şeyleri gidermenin de bu imanın yerine getirilmesinde en kolay ve belki bir anlamda faydası en az olan belirtisi olduğunu ifade ediyor. Biri tamamen manevi ve kalbi bir kabulün ifadesi iken, diğeri ise yoldan bir taşı kenara kaldırmak gibi tamamen maddi ve fevkalâde kolay bir hareket... Ancak her ikisi de aynı iman gövdesinin dalları... İnsan davranışlarının iman ile ilgisi, din ile dünyanın birbiriyle olan birlikteliği ve madde-mana kaynaşması halinde ancak bu kadar belîğ bir şekilde ortaya konulabilirdi.

İMAN EYLEMDİR

Ebu Hüreyre'nin (r.a) naklettiğine göre bir adam peygamberimize gelecek hangi amelin daha faziletli olduğunu sordu. Peygamber (a.s): *“Allah’a iman etmek”* diye cevap verir. Adam: Sonra hangisi?, Resûlullah: *“Allah yolunda cihad”* buyurdu. Adam: Sonra hangisi? dedi. Resûlullah: *“Meb-rur Hac”* buyurdu. (Müslim, İman 135) Hadis-i şerifte soru sahibinin maksadı faziletli bir işi öğrenmektir. İş veya amel veya eylem diye tabir edilen mefhum gözle müşahede olunan, vücut azalarının hareketi ile gerçekleşen faaliyettir. Kuvvetle muhtemeldir ki soruya karşılık beklenen bu türden bir cevap idi. Fakat peygamberimiz, verdiği cevap ile insanın düşünce ve gönül kuvvelerinin faaliyetine işaret etmiştir. Uzmanlar beyin, vücuttaki kaslar gibi kullanıldıkça gelişen bir özelliğe sahip olduğunu söylemektedir. Beyin ile yapılan faaliyetler, el ayak ve beden hareketi gibi insanın gelişimine katkıda bulunur. Beyin doğru yönde faaliyet gösterip istikamet ve karalılık gösterdiğinde vücudun diğer organları onun direktiflerine uyarak doğru işler yapabilirler. İyi bir hayatı yaşamak için iyi bir düşünce yapısına sahip olmak gerekir. Hadis-i şerifteki, zihnin iman etmek için gerçekleştirdiği çaba çok zor ve meşakkatli olan cihad ve hacdan daha önce zikredilmektedir. Bu böyledir, zira cihadı, hacı ve diğer faaliyetleri anlamlandıran, değer katan iman duygusudur. İman kalbe yerleşen ve amellerle tezahür eden bir duygudur. İmanın yerleşmesi için önce o yerin temizlenmesi, şirkten, nifaktan, kötü duygu ve düşüncelerden arındırılması gerekir. Bu nedenledir ki imana giriş cümlesi olumsuz bir edat ile başlar. Önce *“la ilahe”* yani ilah, tanrı, tapılacak bir güç yoktur denilerek temizlik yapılır. Sonra *“illallah”* yani kendinse tapılacak, üstün kudret ve güç sahibi ancak Allah vardır kelimesiyle karara bağlanır. Nefsin bin bir türlü arzu ve heveslerine, şeytanın şirke, küfre götüren oyunlarına karşı imanı korumak ve yaşatmak ciddi bir çabayı gerektirir. Nasıl ki bilgisayarı virüsten korumak için sistem içinde bir önleme faaliyeti gerçekleştirmek zorunluluğu var ise adeta zihne iman ile bağdaşmayan yanlış fikir ve düşüncelerin girmemesi, zihnin küfür virüslerinden korunması için de imanın faal olması lazımdır. İmanın eylemleri zihinde başlar vücudun diğer organlarıyla devam eder. Peygamberimiz (a.s) şöyle buyuruyor: *“İman yetmiş küsur şubedir, Bunların en üstünü “la ilahe illallah” sözüdür. En alt derecesi ise yoldaki eziyet veren şeyleri kaldırmaktır. Haya da imandandır.”* (Müslim, İman 58)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى
عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

“(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak elbette ibadetlerin en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.”

Ankebut 29/45.

Kitaptan maksat Kur’ân-ı Kerim’dir. Çünkü burada hitap Hz. Peygamber’dir. Fahşâ/hayâsızlık, başta zina olmak üzere edep, iffet, hayâ gibi erdemlerle çelişen söz ve davranışları ifade eder. Münker/kötülük ise, ma’rûf kavramının zıddı olarak genellikle “akıl ve sağduyunun çirkin bulunduğu, erdemli toplumun yadırgadığı tutum ve davranışlar” anlamına gelir (bk. A’raf 7/157). Zikrullah’tan maksat namazdır. Namazın zikir kelimesiyle anılması, ibadet bilinci ve sorumluluğu ile eda edilen namazın, kişiyi ahlaki erdeme ulaştıracağını ima eder. Şartlarına riayet edilerek kılınan namaz kişiyi kötü davranışlardan men eder. Ayette namazın ahlaki tesirlerine, kötülüklerle karşı koruyucu özelliğine dikkat çekilmektedir.

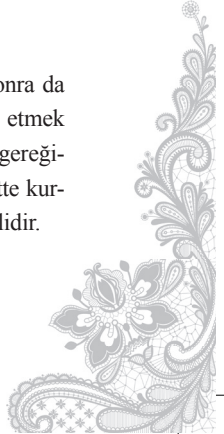
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ، وَصَلُّوا حَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا زَكَاةَ
أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا إِذَا أَمَرَكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ

“Rabbiniz olan Allah’tan korkun. Beş vakit namazınızı kılın. Ramazan orucunuzu tutun. Mallarınızın zekâtını verin. Yöneticilerinize itaat edin! (bunları yapmak suretiyle de) Rabbinizin cennetine girin.”

Tirmizî, Cuma 80.

Müslüman olmak, öncelikle kulluğun gereği olan ibadetleri yerine getirmek, sonra da yasaklardan kaçınmakla ispat edilebilir. Kuru kuruya sade bir müslümanlıktan söz etmek kimseye bir şey kazandırmaz. Hadiste sayılan amelleri işlemek müslüman olmanın gereğidir. Bu ameller adeta cennet yolu ve cennete giriş şartıdır. Dünyada doğruluk, ahirette kurtuluş sebebidir. Allah’a isyanı emretmedikleri sürece, yöneticilere itaat etmek gereklidir.

İBADETE MUHTACIZ

İbadet gönülden ve isteyerek Allah'a yönelmek ve emirlerine itaat etmektir. Kul, kendisini var edene karşı, -verdiği nimetlerin hakkını ödeyemeyeceğinin şuuruyla- sonsuz minnet ve şükran borcunu ibadetlerle ortaya koyar. Allah (c.c) insanları, kendisini tanıyıp O'na ibadet ve kulluk etmeleri için yarattığını bildirmekte, (*Zariyat, 51/56*) gücün ve kudretin kendisinde olduğunu, ibadete ihtiyacı olmadığını belirtmektedir. Efendimiz (a.s), Allah'ın azameti karşısında, muhabbetini, samimiyetini, sonsuz nimetleri karşısındaki mahcubiyetini gece uzun kıraatlerle namaz kılarak, yakarış halinde geçirirdi. Hz. Aişe'nin başışlanmış bir Peygamberin neden bu kadar ibadet ettiğini sorması üzerine; "Allah'a şükreden bir kul olmaya mı?" karşılığını verir, namaz esnasındaki vecd (ruhun dünyevi gerçeklikten kurtulduğu kendinden geçme ve coşkunluk) halinin dünyadaki her şeyden daha sevimli olduğunu ifade ederdi. (*İbn Hıbban, Sahih, II, 36*) İbadetin zirve hali olan vecd, kullukta son basamak olarak da tarif edilebilir. Vecd hali her kulun nihai hedefi olmalıdır. Fakat ibadetlerin her şeyden önce hayatı disipline edici yönü bu hedefin ilk basamağıdır. Müminin belli zamanlarda yerine getirmekle yükümlü olduğu ibadetler, onu hayatın anlamsızlığından, ruhi melekelerini sorumsuzluktan, maddi yaşantısını da başıboşluktan, dağınıklıktan kurtarır. Her işinde Allah'ı hatırında tutan, yapacağı her ameli O'nun denetimine sunan kişide sorumluluk duygusu gelişir. Böylece önce kendisiyle, sonrasında yakın çevresiyle nihayetinde toplumla davranışları ölçülü ve düzenli olur. Haksızlıktan ve başkalarını zarara uğratmaktan sakınır, mükâfatını Allah'tan umarak herkese elinden geldiğince iyilik yapmaya çalışır. Allah'tan gelen bir emir olarak ibadet, Allah'ın kulları üzerindeki bir hakkıdır. Allah (c.c) bu hakkın karşılığını kullarına azap etmemekle verecektir. (Müslim, İman 10) Öyleyse kul namazla devamlı surette Allah'la alakasını temin eder, rahmetle irtibatını güçlendirir. Oruçla ruhu urûç eder, ahirete bakan yüzü "gök sofrasına" konuk olur. Zekât malını artırırken, diğer taraftan şükür kapılarını arttırır. Hac ise dünyaya gönderilişin, yeryüzü yolculuğunun, hikâyesi olarak, her bir rüknüyle yaratılışa, insan olmanın erdemine ve kıymetine aynı anda kederine dair sözlerini, dinleyen kulaklara fısıldar.

Bir gün O'nun huzuruna varılacak ve dünyada yapılan her amelin hesabı, bütün azaların tercümanlığıyla bizzat Allah'a verilecektir. Bu hesabı ibadetlerin şahitliğinde geçenler azabın sesini işitmeyeceklerdir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ
لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

“De ki: ‘Şu göklerdeki ve yerdeki kimindir?’ ‘Allah’ındır’ de. O merhamet etmeyi kendine gerekli kıldı. Andolsun sizi mutlaka kıyamet gününe toplayacak. Bunda hiç şüphe yok. Kendilerini ziyana uğratanlar var ya, işte onlar inanmazlar.”

En’âm 6/12.

Ayette mülkün tek sahibinin Allah olduğu ve sadece O’na ibadet edilmesi gerektiği soru-cevap şeklinde vurgulanmaktadır. Sorunun tek ve kesin bir cevabı olduğu için hemen arkasından kısa ve net bir şekilde “Allah’ındır” şeklinde cevap verilmesi istenmiştir. Ayette geçen **“O kendi üzerine rahmeti yazmıştır”** ifadesiyle anlatılmak istenen şudur: Sizi Allah yarattı. Hesap günü gelmeden önce, hayatta iken Allah’ın kesin olan rahmetinden yararlanmaya bakınız. İnanıp hayırlı işler yapınız ve bu geniş rahmete nail olmak için günahlarınızdan tövbe ediniz. Açık seçik delillere rağmen, müşriklerin yaptığı gibi, Hz. Peygamber’in tebliğlerini yalanlamak için türlü bahaneler ileri sürmek yerine, Allah’ın rahmetinin üzerinizdeki eserlerinden olan aklınızı kullanarak Hz. Peygamber’in doğruluğunu tasdik ediniz. Kafir olarak ölenler kendilerine yazık etmiş kimselerdir.

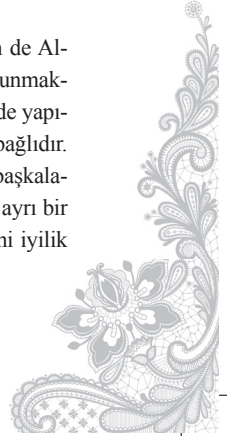
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

بَيْنَمَا كَلْبٌ يُطِيفُ بِرَكِيَّةٍ، كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ، إِذْ رَأَتْهُ بَغِيٌّ مِنْ بَعَايَا بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَتَزَعَتْ مُوقَهَا فَسَقَّتَهُ فَعَفِرَ لَهَا بِهِ

“Susuzluktan ölmek üzere olan bir köpek bir kıyunun etrafında dolaşıp duruyordu. İsrailoğullarından fâhişe bir kadın onu gördü; hemen çizmesini çıkardı ve onunla köpek için kıyudan su çekerek kanıncaya kadar onu suladı. Bu yüzden o kadın bağışlandı.”

Buhâri, Enbiyâ 54.

Hayır ve iyiliğin sadece insanlara yönelik olmadığını, hayvanlara yapılacak iyiliklerin de Allah’ı hoşnut ettiğini sevgili Peygamberimiz verdiği bu ilgi çekici misalle ortaya koymuş bulunmaktadır. Allah’ın yaratıklarına yapılacak iyilikler, birtakım günahlara kefarettir. O halde yapılabilecek iyilik ve hayır geri bırakmamak lâzımdır. Bizim saadetimiz, yaptığımız iyiliklere bağlıdır. Özellikle de kimsenin görmediği yerlerde yaptığımız iyiliklere... Zira hadisimizdeki olay, başkalarının gözlerinden irak bir ortamda geçmiştir. Öte yandan, yapılan iyiliğin tam yapılması da ayrı bir özellik ve önem taşımaktadır. Zira misalimizde köpeğe kanıncaya kadar su verilmiştir. Yani iyilik ve ikram tam yapılmıştır.

HİÇ BİR İYİLİK KARŞILIKSIZ KALMAZ

Rabbimiz Zilzal Suresi'nde şöyle buyuruyor: *"Yeryüzü kendine has bir sarsıntıya uğratıldığı, içindekileri dışarıya çıkarıp attığı ve insan, "Ona ne oluyor?" dediği zaman, İşte o gün, yer, kendi haberlerini anlatır. Çünkü Rabbin ona (öyle) vahyetmiştir. O gün insanlar amellerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük kabirlerinden çıkacaklardır. Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse, onun cezasını görecektir."* Herkes bu dünyada yaptıklarıyla bir gün karşılaşacaktır. Hayatın her anı, her mekânı kayıt altına alınmaktadır. Ahirette, insanın eline tutuşturulacağı kitabı devamlı beraberinde olan görevli melekler tarafından hazırlanmaktadır. Hiçbir detay kaçırılmadan yapılan her iş kayıt altına alınmaktadır. Gün gelecek amel defterini sağ elinden alan kimseler hesaplarından memnun olacak ve kimseden saklamak durumunda kalmadan defterlerini herkese gösterebilme mutluluğu yaşayacaklardır. Alınları açık, korku ve endişeye kapılmayacaklardır. Fakat amel defterleri sol ellerine iliştirilenler, yaptıklarından pişman, suçlarından dolayı mahcup olacak, işledikleri cürümlerin utancını yaşayacaklardır. Bu husus ayet-i kerimede şöyle beyan açıklanmaktadır: *"O gün (hesap için Allah'a) arz olunursunuz. Hiçbir sırrınız gizli kalmaz. İşte o vakit, kitabı kendisine sağından verilen kimse der ki: Gelin, kitabımı okuyun! Çünkü ben, hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum."* Artık o, hoşnut bir hayat içindedir. Yüksek bir cennettedir. Onun meyveleri sarkar (kolaylıkla devşirilebilir). (Onlara şöyle denir:) *Geçmiş günlerde yaptıklarınıza karşılık, afiyetle yiyin, için. Kitabı kendisine sol tarafından verilen ise şöyle der: Keşke kitabım bana verilmeseydi. Hesabımın ne olduğunu da bilmeseydim. Keşke ölüm her şeyi bitirseydi. Malım bana hiçbir yarar sağlamadı. Saltanatım da yok olup gitti. (Allah, şöyle der:) Onu yakalayıp bağlayın. Sonra onu cehenneme atın."* (Hakka, 69/19-31) Gerek malı gerekse gayret ve çabalarıyla bu hayata hayırlı katkılar yapanların kazancı hem dünya hem de ahiret mutluluğudur. Allah Teâlâ kullarının emeğini zayi etmez. Onların alın terini karşılıksız bırakmaz. Hadis-i şerife göre insanın hayatta iken yaptıklarının yanında geride bıraktığı hayırlı evlat, insanların faydalandığı bir yatırım ve ilim de ona devamlı sevap yazdırır. Bizden önce göç etmiş olan atalarımızın geride bıraktığı bu camiler gibi hayır müesseseleri ahirette onlar için bir yatırım olmuş ve bu vesile ile Rableri katından mükâfat görmekte-dirler.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرْكُمْ
اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

“Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesin. Kim bunu yaparsa, artık onun Allah nezdinde hiçbir değeri yoktur. Ancak kâfirlerden gelebilecek bir tehlikeden sakınmanız başkadır. Allah, kendisine karşı gelmekten sizi sakındırıyor. Dönüş yalnız Allah’adır.”

Âl-i İmran 3/28.

Müslümanların müslüman olmayanlarla ilişkilerini düzenleyen bu ve benzeri ayetler ve Resûlullah’ın uygulamaları topluca değerlendirildiğinde, şu iki esas ortaya çıkmaktadır: 1. Hangi sebeple olursa olsun müslümanın -kendi inançlarından taviz vererek- müslüman olmayanına inanç bakımından yakınlık duyması, onları bu anlamda dost edinmesi kendi imanını tehlikeye sokan bir durumdur. 2. İnançların zedelenmesine yol açacak bir tarzda olmaksızın, İslam’ın insana bakışını gösteren örnek davranışlar sergilemek, dünya hayatının düzen ve istikrarını sağlamak ve bu çerçevedeki yararlarını koruyup geliştirmek amacıyla müslümanların gayr-i müslimlerle iyi ilişkiler içinde olması yasaklanmayıp aksine özendirilmiştir. (*Kur’an Yolu 1,534-535*)

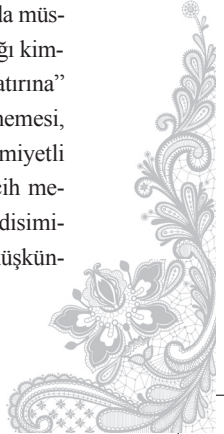
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا

“Müminden başkasını dost tutma.”

Ebü Dâvûd, Edeb 16; Tirmizî, Zühd 56.

Hemen işaret edelim ki, dostluk, normal beşeri ilişkilerin ileri derecesidir. Herkesle iyi geçinme, mümkünse herkese faydalı olma müslümanların görevleri arasındadır. Burada müslümanların kendilerine dost edineceği yani daha yakın ve sıcak ilgisine mazhar kılacağı kimisenin olgun mümin olması tavsiye edilmektedir. Çünkü hemen her insanın “dost hatırına” yaptığı birçok şey bulunur. Dostun olgun mümin olması, kişinin yanlış yollara düşmemesi, ya da altından kalkamayacağı sorumluluklar yüklenmemesi bakımından pek ehemmiyetli bir husustur. Birlikte olmak, beraberce düşüp-kalkmak için arkadaş seçmek bir tercih meselesidir. Müslüman da tercihlerinde müminlere öncelik vermekle yükümlüdür. Hadisimizin öncelikli mesajının “Kâfir ve münafıklarla sıkı fıkı olmamak, onlarla sohbe düşkünlük göstermemek” olduğunu söyleyebiliriz.

KİŞİ DOSTUNUN DİNİ ÜZEREDİR

İnsan, hayatının her devresinde mutlaka birilerine ihtiyaç duyar: Çocukken oyun arkadaşı, gençlikte gönül arkadaşı, olgunluk çağında vefalı gerçek dostlar, yaşlılığında da hayat arkadaşı arar. “Güzel zamanlar biriktirirken ve zor zamanları aşarken” omuz hizasında duran ve aynı yöne bakan kişiyi bulmak ister. Çünkü “insan insana şifa verir.” Yine insan hayatta bir şeyler ters gittiğinde kendine bir sığınma yeri arar. Keyifli veya kederli zamanları ayırt etmeden keyfine ortak kederine sığınmak arar. Bu nedenle fikirlerini ve kişiliklerini önemseydiği, kendi yaşam biçimine yakın insanlarla arkadaşlık etmeli, onlardan alınmamalı, incinmemeli ve incitmemelidir. Çünkü “hal, sâridir” (insandan insana bulaşır.) Kişi hayırlı bir insanla arkadaş olursa yönünü hayra çevirir, kötü olanla teması zarar getirir. İnsan kimi sever ve kiminle beraber olursa, onun hali ile hallenmiş olur. Âdemoğlunun karakteri, diğer insanlara benzemeye ve onları taklit etmeye meyyaldir. Bu nedenle insan, farkında olarak veya olmayarak, muhabbet ve ünsiyet gösterdiğinin boyasına boyanır. Bu durum özellikle karakterin olgunlaştığı ve oturduğu gençlik döneminde çok daha önemli hale gelir. Çünkü gençlik yaşı, iyi ve kötü alışkanlıkların kazanıldığı, insanın bizzat insandan etkilenerek şekil aldığı, kimlik kazandığı bir yaştır. Genç yaştaki en ufak yanlışlık hayat boyu pişmanlık duyulmasına ve acı çekilmesine neden olur. “...*Sadıklarla beraber olunuz!*” (Tevbe, 119) hakikati insanın, muhabbet duyduğu kişiyle, his, fikir, ilgi, merak, hayat tarzı ve temayüllerinde benzeşeceğini göstermektedir. İyi ahlak temeline dayanan; imanlı, ahlaklı, ciddi ve samimi kişilerle kurulan arkadaşlıklar hem dünya hem de ahiret dostluğuna talip olmak demektir. Hazret-i Mevlânâ da şöyle buyurur:

“Allah’a yemin ederim ki, kötü yılan, kötü dosttan iyidir! Kötü yılan, insanın canını alır. Fakat kötü dost, insanı ebedi ateşe atar, yakar yandırır! İnsan, konuşmasa bile, kötü arkadaşından huy kapar! Gönül gizlice onun ahlâkını alır, benimser, kötü ahlâkını kendisine ahlâk edinir! Doğruluktan nasibi olmayan, sermayesi bulunmayan arkadaş, senin sermayeni de alır gider!”